

Přítomnost

ROČNÍK XVI.

V PRAZE 10. KVĚTNA 1939

ZA K 2.—

Litvinovův odchod

JAN ALBERT

Jsem především Češka?

MILENA JESENSKÁ

Co se událo od 15. března

ZDENĚK SMETÁČEK

Přeorganisovat kulturu

E. F. BURIAN

„Já jistě nejsem pověřčivý, ale...”

Literatura na výdělek

SÝDNEY HORLER

Česká pevnost — Příprava hospodářského programu — Národní souručenství aneb sjednocený národ — Význam exportu pro nás — Odpovědi Hlinkovu gardistovi — Na dvě adresy

Společenské postavení pomocnic v domácnosti bylo vždy ožehavou a naléhavou otázkou. Stále ještě nebyla doceněna práce, kterou konají tisíce a tisíce pomocnic, práce drobná, ale unavující a vysilující, práce nutná, ale málo oceňovaná. O životě pomocnic v domácnosti napsal úchvatný román maďarský spisovatel

**DESIDER
KOSZTOLÁNYI**

SLUŽKA

Chceme umožnit skutečně každému, aby si mohl přečíst toto strhující dílo o pomocnicích v domácnosti a rozhodli jsme se proto vydávat je

v sešitech po 2.20 K.

První sešit právě vyšel. Celé toto poutavé dílo, vzrušující obraz ze života služby, bude v rukou čtenářů do prázdnin.

Přihlaste se u svého knihkupce nebo přímo

v nakladatelství **MELANTRICH, a. s.** PRAHA XVI, JUNGMANNOVA 3

ODBORNÍ LÉKAŘI

MUDr. ZDENKA NEDVĚDOVÁ-NEJEDLÁ

odb. dětská lékařka, **PODOLÍ, PANKRÁČKÁ 14** (stanice elektr. dráhy za Podol. sanatoriem). Ord. 9—10 a 2—4. Tel. 441-77.

MUDr. ANTONIN NEUMANN

odborný lékař nemocí pohlavních, kožních a kosmetiky **Praha II., Na Zbořenci 24** — třetí dům od Karlova náměstí. Ordínuje celý den. V neděli a ve svátek dopoledne. Tel. 41.728.

Pro plastickou chirurgii **Dr. RUDOLF SLUNEČKO**

ord. 3—4 (a podle úmluvy). Telefon 393-79. **PRAHA II., VO-
DIČKOVA 15.** (Hlávkův palác.)

Sanatorium Dr. Borůvka

ústav pro choroby chirurgické, ženské a porody, **PRAHA II.,
LEGEROVA 61/63.** Telefony 212-37, 379-06, 332-38.

Sezona od 1. března

Revma, dna, ischias, nervosy, ženské choroby
Levné jarní paušály od K 960.- za 3 týdny

OBSAH PŘÍTOMNOSTI Č. 18: E. F. BURIAN: Sloužit a neposluhovat — MILENA JESENSKÁ: Co očekává Čech od Čecha — JAN FLORA: O české státotvornosti — JAN SKÁLA: Průmysl a český životní standard — JAN ALBERT: Kdo stavěl hlavní města? — S. HALA: Hygienická výstava L. P. 1939 — ARNOŠT ČERMÁK: Německý film — ZDENĚK SMETÁČEK: Sebeurčení a státní nezávislost národů — Beranova vláda odstoupila — Kulturní rubriky v novinách — Jsme jazykově nadaní? — O svatováclavské tradici — Lidová architektura a zedníčtí mistři

Přítomnost

řídí **Ferd. Peroutka**

nezávislý týdeník

vychází ve středu v nakladatelství

FR. BOROVÝ V PRAZE I., NÁRODNÍ TRÍDA 11.

Telefon číslo 390-51 až 54 • Účet poštovní spořitelny číslo 35.622 • Nevyžádané rukopisy se nevracejí • Předplatné na rok K 100.—, na půl roku K 50.—, na čtvrt roku K 25.—, jednotlivá čísla K 2.—, Pour la France et ses Colonies Frs 2.50. • Dohlédací pošt. úřad Brno II. • Novinová sazba povolena v Brně ředitelstvím pošt a telegraftů pod čís. 119.268/IIIa. • Odpovědný redaktor J. Diabač.

TISKEM LIDOVÉ TISKÁRNY, BRNO, ČESKÁ 6.

Prítomnost

ROČNÍK XVI.

V PRAZE 10. KVĚTNA 1939

ČÍSLO 19

Litvinovův odchod

Překvapení minulého týdne — jedno z těch, na něž jsme už měli kdy si zvyknout — přišlo z Moskvy. Ne z Varšavy, odkud je snad leckdo očekával v souvislosti s řečí plukovníka Becka; téměř v předvečer jeho projevu došla zpráva, že »na vlastní žádost« odstoupil ze svého úřadu Maxim Litvinov, sovětský komisař zahraničních věcí.

Pozadí této náhlé demise není ještě zcela průhledné. Nepochybně ovšem je, že souvisí s anglo-ruským vyjednáváním, jež bylo v posledních týdnech středem světové pozornosti. Této pozornosti neuniklo, že se jednání nemohlo dobře dostat s místa. Halifax a Maj-skij se navštěvovali téměř den jak den, britský kabinet měl toto jednání na programu každé své schůze, sovětský velvyslanec jel si z Londýna do Moskvy pro instrukce — a na konci všeho toho shonu musil dát Chamberlain v dolní sněmovně vyhýbavou odpověď na otázku, jaké jsou vlastně vyhlídky na dorozumění. Až teď najednou zazářil nad tímto temným stavem věci bengál Litvinovova propuštění.

Chamberlain a Halifax žádali Moskvu původně o záruku pomoci Polsku v případě jeho »napadení«. Dříve než mohla sovětská diplomacie říci k tomu ano či ne, ozvaly se z Varšavy a z Bukurešti poplašené hlasy, dávající západu najevo, že mají z příchodu rudé armády co možná větší strach, než z kterékoli jiné armády. V Londýně tedy museli svůj návrh přizpůsobit a vyrozumět sověty, že by směly přijít »napadenému« sousedu na pomoc jen na jeho výslovnou žádost a jen v té míře, jak by si toho přál. Nebylo tajemstvím, co to prakticky znamenalo: sovětská pomoc by se měla omezit na zásah letecké zbraně a motorisovaných oddílů, po případě ještě na dodávky válečného materiálu.

Moskevská vláda odmítala tento plán velmi rozhodně. Proč vlastně? Na tuto otázku dává nejlepší odpověď jistá pasáž z řeči, kterou pronesl 10. března t. r. na 18. sjezdu ruské komunistické strany S t a l i n, tento nejvyšší šéf vši sovětské politiky. Prohlásil tam, že jednou z hlavních směrnic zahraniční politiky SSSR bude »zachovati rozvahu a nedati naši zemi vtáhnout do konfliktů válečnými provokatéry, kteří rádi tahají kaštanů z ohně rukama j i n ý c h«. V konkrétní situaci to znamená, že Sovětský Svaz se nemíní dostat do izolované srážky s Německou říší, při níž by Londýn a Paříž hrály úlohu směřujícího se třetího.

V Moskvě si přirozeně nemohli nepovšimnout velmi významné okolnosti, že Vůdce a říšský kancléř se ve svém projevu z 28. dubna ani slovem nedotkl ruského problému — v projevu, jehož ústředním bodem bylo vypovězení dvou německých smluv po jejich jednostranném porušení obkličovací politikou Anglie a Polska. SSSR má t a k é smlouvu s německou říší, stojící v podstatě ještě na rappalských základech a obnovenou na jaře 1933. Je známo, že Stalinův realismus

si váží této smlouvy a nechce se jí jen tak beze všeho vzdát, nota bene s perspektivou, že pak zůstane dokonce i bez »zárúk« pomoci západních velmocí.

Vycházejíc z těchto úvah podala moskevská diplomacie v Londýně svoje protinávryhy. Žádala, aby Anglie a Francie uzavřely s Ruskem vojenský spolek — jinak řečeno, navrhla obnovení Trojdohody. Hlavním článkem jejího plánu byla záruka okamžité vzájemné pomoci těchto tří mocností pro případ, že by se kterákoli z nich octla ve válečném konfliktu; dalším bodem, neméně významným, byla společná záruka integrity všech států mezi Baltickým a Černým mořem. Politický smysl těchto návrhů je jasný; jsou koncipovány v duchu zmíněného Stalinova prohlášení. Moskva si nechce s a m a popálit prsty.

Konečně, i Rusové si vzali poučení z loňského září a října. Měli vojenskou smlouvu s Francií, zaklausulovanou do různých podmínek tak, že nakonec Daladier nechtěl ani slyšet o konferenci, po níž volal jeho ruský spojenc, a jel klidně do Mnichova. Lze pochopit, že Rusové by neradi zažili ještě jednou něco podobného. Jaké podezření vyvolal v Moskvě loňský říjen, je zas nejlépe patrné ze Stalinovy řeči z 10. března: »Lze se domnívati,« — řekl tam — »že československá území byla dána Němcům jako cena za závazek jíti do války proti Sovětskému Svazu...« Můžete právem namítnout, že to je groteskně neoprávněné podezření — tím jste je ještě nevypudili ze Stalinových koncepcí.

Dalekosáhlý moskevský plán nenašel porozumění ani v Londýně a v Paříži, tím méně ve Varšavě a v Bukurešti. Britská vláda ví, co námahy jí stálo, nežli dostala Polsko a Rumunsko aspoň tam, kde jsou dnes, a není si dost jista, jak dlouho je tam udrží; co jí řekli pánové Beck a Gafencu při svých nedávných návštěvách, to jí jen utvrzuje v přesvědčení, že přílišný vliv Ruska v evropských záležitostech by odradil Polsko i Rumunsko od západní »fronty míru«, spolčující se s bolševickým východem. Obává-li se tedy Rusko, že britský plán by je jednou mohl uvést do nepříjemné situace izolované srážky, obává se Velká Británie na druhé straně zase toho, že ruské požadavky zmaří její obkličovací taktiku postrašením Polska a Rumunska.

Tak se octly londýnsko-moskevské porady na mrtvém bodě. Londýn hledal východisko v kompromisu. Navrhl Moskvě formuli, podle níž by bylo Rusko vázáno přijít »napadenému« na pomoc teprve pak, až by už Anglie i Francie byly vtaženy do konfliktu. Chamberlainovi se zdálo, že by tím mohl překonat Stalinovy obavy stran tahání kaštanů; a podle všeho, co je známo, neustává ani nyní opakovat Kremlu tuto formulu.

Je pravděpodobno, že Litvinov klopytl zrovna o ni. Všechno, co víme o tomto velmi západnický orientovaném, velmi anglofilském diplomatu — »nejnebez-

pečněji maskovaným banditou komunistické zahraniční politiky« jej teď nazvala »Corriere della Serra« — nasvědčuje tomu, že Litvinov byl pro přijetí britského kompromisu; jeho pád je důkazem, že v moskevském politbyru převládá směr, který jej rozhodně odmítá. A to patrně v přesvědčení, že úloha, přisuzovaná zde Rusku, je málo důstojná a hodně nebezpečná: jeho postup má zcela jednostranně záviset na postupu obou západních velmocí. Moskvě se zřejmě nechce líbit taková závislost, postrádající jakékoli vzájemnosti. Sovětská politika se nechce bezpodmínečně připoutat na alianci, v níž by hrála úlohu podřadného partnera, který by si při tom zkasal všechny předpoklady samostatného, pružného rozhodování.

V tomto směru byl Moskvě asi výstrahou osud anglo-německé a německo-polské smlouvy. Musí počítat s vyhlídkou, že by téměř osudu neunikla ani německo-ruská smlouva, obnovená v r. 1933, kdyby se Německo domnívalo, že Rusko přistoupilo k anglické obkličovací politice. A pak by bylo pro sovětskou diplomacii mnoho ztraceno; nemyslíme-li ani na případné hospodářské ztráty, ztratilo by tu sovětské Rusko svoje druhé železko v ohni, svůj největší politický trumf, bez něhož by potom vůči západu nemohlo tak vysoko licitovat s cenou svého spojení, jak se o to pokouší v posledních letech. Odmítlo tedy i britský kompromisní návrh a s ním i jeho přímluvčího Maxima Litvinova.

Rychlost, s níž Litvinov zmizel, je pro jeho pána charakteristická. Stalin tak jedná s oblibou, metat blesky mu zřejmě působí potěšení; a přehodit kormidlo z boku na bok mu nikdy nedělalo zvláštních obtíží, to už patří k jeho »realismu«. Znamená jeho náhlé rozhodnutí, že došel k přesvědčení o bláhovosti každé další politiky »kolektivní bezpečnosti«, jak ji devět let praktikoval jeho famulus v komisariátě zahraničí? Přestane mluvit s Londýnem? Na dlouho, na krátko, nebo snad vůbec? Bude teď považovat za »nejrealističtější« politiku izolace Ruska? Bude pokládat v dnešní době za nejvyšší moudrost nechat si na všechny strany volné ruce, jak o tom nechal mluvit maršála Vorošilova na květnové parádě? Jeho cesty jsou nevyzpytatelné, má vždycky v zásobě nějaké nepředvídané »i tak možno«. Jisto je, že sám nedůvěřuje nikomu na světě.

Jan Albert

poznámky

Příprava hospodářského programu

Pracovní výbory Národního souručenství sice dosud nepublikovaly hospodářský program, podle kterého by bylo postupně přebudováno národní hospodářství v území Protektorátu, ale z projevů, učiněných při různých příležitostech státním prezidentem a vedoucími členy Národního souručenství, lze předběžně odhadnout, jak daleko asi pokročily k němu přípravy.

Státní prezident dr. Hácha konstatoval především ve své řeči ze 16. března, že program se bude zakládat na zásadě »hospodářské svébytnosti«, kterou proklamoval Vůdce a říšský kancléř ve svém výnosu z téhož dne, zejména pak v onom odstavci, kde se konstatuje, že země Protektorátu jsou »autonomní a spravují se samy«. První opatření, jež se po tomto projevu stala, měla ovšem buď pochopitelný ráz rámcový, anebo byla důsledkem naléhavé

potřeby dne, jako na příklad nařízení o cenách, o nerušeném obchodování a dopravě.

Díváme-li se na tento problém, který je tak složitý, s obecného hlediska, pak především nutno poznamenat, že je nejpravděpodobnější, že nová úprava sociálně-hospodářských poměrů v zemích Protektorátu se bude pohybovat v duchu celkového obdobného uspořádání poměrů v Říši. To na prvním místě tedy znamená odklon od liberalismu. Ten se ovšem projevoval již po léta i v bývalém státě, jak patrně ze serií opatření, jež bývala obvykle zařazována do rámce tak zvaného »řízeného hospodářství«. Nyní však, v nových poměrech, vývoj půjde podstatně dále než dosud a jde jen o to, aby to byl vývoj rozumný a postupný. Nutno si počínat tak, aby se národním hospodářství v Říši ani v územích Protektorátu nezpůsobily zbytečné škody, nebo, aby nebyly vyvolány, byť i jen dočasně, sociálně-hospodářské poruchy.

V prohlášení výboru Národního souručenství byla především zmínka o zřízení stavovského. Má se zakládat na stavech, jež budou tvořit samosprávná tělesa. Podíváme-li se na zřízení v bývalém státě po této stránce blíže a povšimneme-li si hospodářského smyslu bývalých stran, zejména strany agrární, živnostenské, národně demokratické a skupiny stran dělnických, pak lze říci, že první základy k vývoji směrem ke stavovskému zřízení byly vlastně také zde již položeny. V programu Národního souručenství je, aby se prováděly postupné změny k sociálně-hospodářské spravedlnosti, jinými slovy k mravnímu i hospodářskému povznesení pracujícího lidu.

V oboru zemědělském to bude znamenat takové zákonodárství, jež by prospívalo majitelům pozemků, kteří skutečně na nich pracují, dále, aby se znemožnilo spekulaci zisky, těžení z nesociálních výhod anebo z majetnických práv, nabytých náhodným nebo nespravedlivým způsobem. To asi bude mít za následek jakousi přestavbu dosavadní pozemkové reformy. To ostatně bude nutné také již proto, že nearijské majetky, nabyté v pozemkové reformě (a patrně i některé jiné majetky, získané z pozemkové reformy) budou patrně revidovány ve prospěch pracujícího zemědělce. Obecně má být podporováno malopodnikání a vznik nových samostatných živnostenských podniků, do nichž má být převáděno dělnictvo. Mají být vydány zákony, usnadňující ročně několika tisícům dělníků osamostatnění. Vývoj tedy nemá být na prospěch ani průmyslovému, ani zemědělskému, ani živnostenskému velkopodnikání. To tedy bude platit pravděpodobně stejnou měrou pro stav zemědělský. Současně má být pěstován regionalismus, který může napomoci rozkvětu jednotlivých krajů.

Stav dělnický, pracující lid vůbec, to znamená úředníci i dělníci, mají hlavní zájem především na odstranění nezaviněné chudoby. Příčiny tkví hlavně v nepravdělnosti práce a ve špatném placení pracovních výkonů u většiny zaměstnání vůbec. Tomu má být čeleno veřejnými i soukromými investicemi a reorganizací pracovního poměru. Hmotné povznesení pracujícího stavu by ovšem pak mělo přivést následky pro celý národ po stránce mravní i populační.

To jsou asi hlavní myšlenky, jež v této souvislosti byly v různých projevech naznačeny. Podrobnosti ovšem bude nutno zpracovat teprve v konkrétně stylizovaném programu. Půjde tu především o to, aby nové zákonodárství znemožnilo, aby pracující lid byl bezmocnou obětí chyb podnikatelů, finančníků (zejména ústavů, jež rozdělují úvěr) a ovšem i veřejné správy. Bude se asi také uvažovat o zavedení sociálních mezd, to jest, aby výdělky pracujících lidí byly stanoveny podle počtu jejich rodinných příslušníků. To předpokládá ovšem zřízení vyrovnávacího sociálního fondu, aby totiž zaměstnavatelé nedávali přednost svobodným a bezdětným. S tím se vším souvisí podpora solidního podnikání, ať veřejného či soukromého.

Konečně byl několikrát v citovaných projevech zmíněn celý blok problémů veřejně administrativních. Je přirozené, že bude nutno postupně zmenšovat počet úředníků státní a veřejné správy a hledat pro ně vhodné zařazení do hospodářského života. To je úkol velmi složitý. Veřejná správa má být reorganizována. Kontrola veřejných dodá-

vek, stejně jako kontrola veřejných finančních institucí, rozdílejších úvěr — jimž má být bráněno, aby současně byly průmyslovými a obchodními podnikateli — je v rámci této celkové reorganizace.

Stěžejními body příprav k hospodářskému programu Národního souručenství tedy jsou na podkladě zásady hospodářské svobody zemí Protektorátu asi tyto věci: postupný vývoj ke stavovskému státu, odklon od liberalismu vůbec, reforma veřejné správy, reforma funkce velkých institucí veřejných i soukromých, podpora malopodnikání, reforma hospodářského systému ve finančnictví, hospodářství, průmyslu, obchodu a dopravě tak, aby byly znemožněny výsady, bezprácné zisky a zabezpečení spravedlivý podíl práce, podpora regionalismu a konečně soustavné úsilí k udržení a zvýšení životní úrovně pracujícího lidu.

Český člověk je rozumně pokrokový a střizlivý. Bude-li tento program důkladně promyšlen a správně stylisován, bude podporován celým národem jako jediný možný reálný námět v jeho soudobé situaci.

Dr. Jan Skála.

Národní souručenství aneb sjednocený národ

Téměř všichni Češi se přihlásili do Národního souručenství. V podstatě to byl manifestační plebiscit, spojený se sčítáním Čechů. Národ odpověděl na výzvu — tentokrát to není fráze — jako jeden muž a prokázal tak za prvé, že pochopil svou situaci, za druhé, že politické metody z minulé doby opustil, za třetí, že rozumí přítomné době tak, jak se jí rozumět má, a konečně nadto celému světu podal obraz národnostního rozvrstvení v území Protektorátu. To jsou vesměs velmi důležité věci. Bylo by si ještě přáti, aby podobná organizace mohla být zřízena i v územích patřících k Říši, analogicky podle organizací říšskoněmeckých, zřízených na území Protektorátu.

To, co jsme viděli při náboru do Národního souručenství v týdnu, který se skončil 1. květnem, má skutečně historickou cenu. Je to dokument pro náš národ, pro Říši i pro celý svět o síle a národním povědomí českého národa. Od Mnichova prošel český národ vývojem, který nahradil plně bolestné zápasy, jež prožívalo Německo po několik let, než se plně sjednotilo. Utrpení našeho národa nebylo menší onoho utrpení, jež snášel německý národ. Naše bolest získala si proto, jak věříme, právo na uznání a pochopení i ostatního světa.

Týden náboru do Národního souručenství, jediná praktická politická možnost, která nám zbývala, je právě proto historickým dokumentem, který může být kdykoli na podporu našich národních práv citován. Národ smazal všechny politické rozdíly a našel novou cestu. Chceme doufat, že německý národ bude mít pro tuto situaci českého národa i pro politický fakt dobré vůle a opravdové upřímné jednoty, který byl nábohem do Národního souručenství vytvořen, upřímné a trvalé pochopení.

Proto je zapotřebí, aby situace českého národa nebyla zatěžována odbojnými skupinkami, jež tvoří sotva několik set hlav. Český národ splnil vše, co mu bylo novou situací uloženo. Chová se rozumně a ve všech směrech umírněně. Vnitřní klid, pořádek a zákonnost jsou poklady nade vše jiné.

Moll.

Význam exportu pro nás

Upozornili jsme již v přehledném článku na základní data, jež ukazují životní význam průmyslu pro české země. Bez udržení exportu na současné úrovni, resp. na vyšší alespoň posledních pokrisových let nelze učinit opatření, jež by zabránila klesání životního standardu českého národa. V těchto dnech se o tomto problému rozepisuje v podobném smyslu všechen český tisk denní i týdenní a současně docházejí zprávy, že se o věci jedná mezi říšskými místy a vládou Protektorátu. Jde skutečně o věc, která ze všeho jednáni, jež se v poslední době vedla, je na prvním místě a daleko nejdůležitější. V tom jsou zajedno znalci věci ze všech táborů, a sluší se také upozornit na interview, který bývalý generální tajemník svazu průmyslníků

dr. F. X. Hodáč poskytl v ténže duchu, v jakém se o věci píše dnes u nás obecně, zástupci říšskoněmeckého tisku.

Lze tak doufat, že pro tento problém bude nalezeno na říšských odpovědných místech pochopení a že se stane vše, aby export z českých zemí do zemí s hodnotnou valutou byl udržen. Příliv devis je nutný jak k nákupu nezbytných surovin, tak i k podpoře dalšího exportu. Jinou část problému představuje export do zemí clearingových, kde česká delegace v obchodně-politických výborech říšských bude již zastoupena.

Znovu však upozorňujeme, že by bylo skutečně velmi důležité, aby byli vysláni do ciziny mladí schopní lidé všech oborů veřejné činnosti, kteří by upozorňovali zahraniční veřejné mínění, že mluvili se tam o sympatiích k nám, je kupování českého zboží vhodný způsob je prakticky prokázat. O tom, že udržení exportu českých zemí a příliv dobrých devis je věc, která má význam pro celou říši, není třeba znovu vykládat. Konečně se sluší uvážit, zda by zboží, pocházející z českých zemí, nemělo nésti vlastní značku a zda by při všech obchodně-politických jednáních se zahraničím, jež povede Říše, neměly být pravidelně zastoupeny české země a zda by jejich vyjednávači neměli mít zvláštní postavení, aby se cizině prokázala obchodně-politická svébytnost zemí Protektorátu. Je to věc tak důležitá a tak spěšná, že se znovu k ní s největším důrazem vracíme pro její obecný význam.

Dr. Skála.

politika

Milena Jesenská:

Jsem především Češka?

Pravil mi nedávno jeden muž — ostatně člověk výtečný, čínorodý a výborný národovec — »Ať máte názory jakékoli, vidím, že jste především Češka. Čtu to z Vašich článků a raduji se z toho.«

Byla to tedy pochvala a sice veliká. Byla bych tedy měla mít radost, protože každá pochvala z dobrých úst přináší povzbuzení a odnáší pocit, že pracujete marně a ve vzduchoprázdném prostoru. A poněvadž to řekl člověk, se kterým bych se byla před pouhým rokem určitě velmi rozcházel ve světovém názoru, bylo tedy i to radostné, že jsme oba seděli vedle sebe, naprosto se shodovali v pojetí dnešní práce a upřímně si při rozchodu stiskli ruce.

A přece ta radost byla zkvalena formulací toho uznání: zhruba by se dalo vyjádřit také asi takto: ať jste jakákoli, především jste Češka a to stačí.

Je tomu už dobrých čtrnáct dnů a kudy chodím, stále s sebou nosím slovíčko: p ř e d e v š í m. Po volných chvílích, po procházkách jarní Prahou — člověka teď na jednu popadne v bytě neklid a běží se podívat třeba na jez nebo na Petřín nebo do Strahovské zahrady, aby očima kousek Prahy ohmatal a vracel se domů pokojněji — po nocích, kdy nemohu spát, v roztrhaných rozhovorech s přáteli, všude se za mnou plíží slovíčko p ř e d e v š í m. A když jsem to byla všechno přebrala, převrátila, přemyslela, musím Vám, pane, Vaši pochvalu vrátit. Jsem s a m o z ř e j m ě Češka, ale p ř e d e v š í m se snažím být slušným člověkem.

Dovolte, prosím, abych Vám to vysvětlila: Češi jsme všichni. To dohromady ještě nic neznamená. Viděno střizlivými očima, je to příslušnost k malému národu který má všelijaké svízele a všelijaká trápení. Podarí-li

se člověku urvat nějaké visum, může mít za pět let v kapse americký pas a procházet se po světě jako občan americký, který má rozhodně na světě méně potíží. Pokud vím, mnozí mezi námi volili podobné východisko. Ne, skutečnost, že jsme Češi, ještě nic neznamená. Není-li tato skutečnost p ř e d e v š í m vázána na určité vlastnosti, ztrácí svoje hodnoty. Je zajisté krásný a hrdý pocit být Francouzem a je zajisté povznášející nazývat nejkrásnější píseň na světě svou hymnou. Přes to ztratili Francouzi za jediný týden úctu světa a být Francouzem není dnes asi velmi slavné. Můžete mi namítnout, že za francouzský lid jednala pouze francouzská vláda a že tedy jediné tato vláda ztratila vážnost světa a nikoli Francie. Nuže, tomu není tak. Byl to francouzský lid, který jásal na ulicích. Mimo to v září 1938 žila Francie v takovém státním stavu, že prostě nebylo možno — technicky možno — aby vláda jednala proti vůli svého lidu, kdyby byl tento lid jednal rozhodně, statečně a čestně. Tento lid však plakal radostí, že jeho vláda zrušila svoje slovo, a poházel květinami muže, kteří to učinili.

Přes všechno, co jsme zažili, mám pevný dojem, že žádný Čech v celém velkém světě úctu ztratit nemohl. Celý svět se na nás díval a viděl, že se tento malý národ choval obdivuhodně. Když přišla hodina naplnění smlouvy, stál celý národ za svým slovem, i když věděl, co by ho to stálo. Když šlo o to vydržet s klidnou tváří ztráty, vydrželi jsme to výborně. Nikdo na světě nebude moci říci, že Češi nejsou odhodlaní a stateční, poctiví a spolehliví spojenci. Dnes však je situace jiná. Dnes jde o to, udržet v moři národnosti cizí národnost vlastní. V záplavě svobody cizí svobodu svou a přívalu cizího národního výrazu národní výraz vlastní. Dnes jde především o to, abychom byli d o b r ý m i Čechy. Nebudeme jimi však, nebudeme-li p ř e d e v š í m pevnými lidmi. Teprve totožnost obou pojmů udrží národ v mravní výši, kterou vždycky měl a která mu získávala úctu světa.

To není snadný pojem: být dobrým Čechem. Vysloví se to ovšem velmi jednoduše a ohánět se tím pojmem není obtížné. Ale vědět, co to znamená a očekávat to od sebe i druhých, je už obtížnější. Bylo by osudnou chybou domnívat se, že bude lid spokojen, bude-li jeho požitkem pouhá společná příslušnost národní. Tento šik osmi milionů, který se tvoří, musí mít svou zvláštní náplň, aby něco kladného znamenal. Musí převzít duchovní výraz své pravé podstaty. Musí stát za právem, které si vybudoval. Nesmí se bát — a musí umět mluvit pravdu.

Nechceme se vracet k minulosti, ale chceme si udržet svůj tradiční výraz. Pro Němce je samozřejmé, že si to přejeme. Bylo by však dobře, aby v nové jednotě národa si to přál i každý Čech. Máme právo na svou vlastní kulturu, máme právo milovat lidi, kteří tu kulturu stvořili, máme právo na vlastní pojmy svobody, cti a práce. Máme právo na vysokou sociální úroveň, kterou náš lid měl, na přístup českého člověka k českým školám. Po staletí usiluje český národ právě o toto. Události posledního roku nám velmi názorně ukázaly, že je — v důsledku zeměpisné polohy této země — marné, uskutěčňovat tento sen, aniž bychom brali Němce na potaz. Ať tak či onak, žijeme vedle sebe a jakákoli politika, která mhouří oči před touto skutečností, je politika nereálná. Němci jsou lidé, kteří dovedli vždycky znovu

vybudovat stát silný a mocný. Za podmínek těžších, než měl kdokoli jiný, přemohli překážky horší, než druzí. Musíme vždycky počítat s tímto sousedem, jehož vůle k moci je větší, než jakýkoli pocit jiný. Zůstat v tomto pyšném a sebevědomém státě s v o b o d n ý m i a d o b r ý m i Čechy, to je naše úloha.

Úloha nemalá. I když dnešním Němcům věřím, že úcta k cizí národnosti je jim právě tak vlastní, jako úcta k národnosti své, mají věci vlastní logiku a váhu a vyvinují se někdy podle jakýchsi zákonů tíže víc, než podle lidské vůle. Podstatou věci velké je, aby vstila věc malou. Velký strom zastíní stromček a velká hora vrhá stín na kopečky. Aniž by chtěli, vrhají dnes Němci stín na maličký národ ve svém středu; to není jejich vina, to je zeměpisná skutečnost. Podržet a znát své právo, pěstovat drobný stromek s odlišným listím v lese mohutných kmenů, prosvítit stín velkého národa světlem vlastního výrazu, není tak snadné. K tomu je třeba pevných, tvrdých lidí, ochotných vzdát se všelijakého pohodlí. K tomu je třeba důkladné a uvědomělé práce. P ř e d e v š í m solidarity s českým lidem, který si zaslouží, aby nezůstával sám a abychom tu všichni zůstali s ním. P ř e d e v š í m lásky k tomuto lidu, v jehož každé chalupě naleznete vyjádřený výraz české duchovní bytosti. P ř e d e v š í m pevné vůle k spravedlnosti. P ř e d e v š í m osobní statečnosti trvat na tom, co je moje právo a neskládat je z pilnosti, jak se bohužel často u nás děje. P ř e d e v š í m osobní poctivosti a slušnosti, která spočívá v ostychu špinit druhého a hanobit — a i to se bohužel často děje. To všechno dohromady teprve — znamená být dobrým Čechem.

Vytvoření jedné politické strany bylo politickou nutností. Dáti této politické nutnosti kladný úkol: to je věcí nás všech. Souručiti je krásné slovo. Ale souručiti, že jsme všichni Češi, je málo. Je třeba souručiti, že jsme d o b r ý i Češi.

Z. S.

Co se událo od 15. března

Když říšské vojsko 15. března obsadilo Čechy a Moravu, vyšla v pařížském Le Temps poznámka, v níž se pravilo, že mezinárodní záruky se nevztahují na stát, který se sám rozpadl a který se úplně podrobil. Téhož dne odpoledne podal ministerský předseda Chamberlain v dolní sněmovně prohlášení, v němž shrnul události od 10. března, zmínil se o výroku ministra Inskipa ze dne 4. října 1938, že Velká Británie se cítí morálně vázána svou slíbenou garancí, a řekl, že prohlášením nezávislosti Slovenska se změnila okolnosti; proto se britská vláda už necítí vázána svým slibem. Chamberlain připojil, že britská vláda lituje toho, co se stalo, a že to otráslo mezinárodní důvěrou. Polská vláda uznala téhož dne nový slovenský stát. Sovětský velvyslanec v Londýně prohlásil, že mezi Británií a Sovětským Svazem není nikde ve světě sporných zájmů a že si obě země hospodářsky nikde nekonkurují; že proto očekává rozšíření vzájemného obchodu.

Dne 16. března podepsal Vůdce a říšský kancléř na pražském Hradě výnos o zřízení p r o t e k t o r á t u nad Čechami a Moravou, jež ministr Ribbentrop přečetl odpoledne do rozhlasu. Generál Blaskowitz na-

vštil v Praze českou vládu a řekl mimo jiné, že chápe dnešní postavení Čechů. Beranova vláda byla ve své funkci potvrzena říšskými vojenskými úřady. Maďarská vláda vyhlásila připojení Karpatské Ukrajiny k Maďarsku. »Giornale d'Italia« napsal, že ať se to zdá jakkoli podivné, shoduje se nynější revise se zásadami politického sebeurčení a hospodářské účelnosti. Vološin překročil rumunské hranice a žádal Rumunsko, aby anektovalo Karpatskou Ukrajinu.

17. března oznámil britský velvyslanec zahraničnímu úřadu v Berlíně, že byl povolán do Londýna k referátu. Bývalý podkarpatský ministr Révay přijel do Berlína protestovat proti připojení Karpatské Ukrajiny k Maďarsku. Státní podtajemník Spojených Států Summer Welles mluvil o »dočasném zániku« Česko-Slovenska. President Roosevelt prohlásil na tiskové konferenci, že pro evropské události by bylo třeba revidovat neutralitní zákon. Vláda Spojených Států nařídila, aby zboží z Čech a Moravy podléhalo týmž clům jako zboží z ostatního Německa. Ministerský předseda Chamberlain mluvil večer v Birminghamu a dovozoval, že přičlenění Čech a Moravy k Říši odporuje mnichovské dohodě, nadhodil otázku, zdali je to poslední krok Německa v tomto směru, a prohlásil, že Anglie miluje mír, ale ještě více svobodu.

18. března byl svobodný pán Neurath jmenován protektorem a K. H. Frank státním tajemníkem. V Berlíně byla uveřejněna úřední zpráva, podle níž Velká Británie a Francie odevzdaly protestní noty proti německému zákroku. Podle téže zprávy bylo velvyslancům řečeno, že říšská vláda nemůže jejich noty přijmout, poněvadž nemají žádného politického, morálního ani zákonného podkladu. »Völkischer Beobachter« poznamenal, že žádný právní ani mravní důvod nemůže nutit Německo, aby dále uznávalo britské světové zájmy podle námořní dohody s Velkou Británií, jestliže Británie odmítá uznávat omezené zájmy německé a zasahuje do oblastí, kde Britové nikdy neměli ani nebudou mít co pohledávat. Podobné noty jako Francie a Anglie poslaly Sovětský Svaz 19. března a Spojené Státy 21. března.

Vůdce a říšský kancléř se vrátil 19. března ze své cesty do Čech a na Moravu do Berlína, kde byl triumfálně přijat. Britský velvyslanec v Berlíně přijel do Londýna a německý velvyslanec v Londýně opustil Anglii.

20. března byl německý velvyslanec v Paříži povolán k referátu do Berlína. Ve Francii byl vyhlášen zmocňovací zákon pro Daladierovu vládu. »Deutsche diplomatisch-politische Korrespondenz« uveřejnila prohlášení, podle něhož odvolání německých velvyslanců z Londýna a Paříže nebylo jen formalitou, nýbrž projevem německé nedůvěry k postupu Velké Británie a Francie. Prohlášení také podotklo, že Německo zakročilo v Čechách a na Moravě na žádost legální československé vlády, aby ukončilo nesnesitelnou situaci. Chamberlain mluvil v dolní sněmovně a ohlásil, že britský zbrojní program bude revidován. Ministr Halifax měl prohlášení v horní

sněmovně, kde řekl, že prý Německo porušilo sebeurčovací právo zřízením protektorátu; dále nadhodil otázku, zdali Německo zahajuje nyní novou politiku na základě nových principů, a konečně tvrdil, že »německý lid jednou možná bude litovat činu, který byl jeho jménem namířen.« Francouzský prezident Lebrun vykonal ve dnech 21. až 24. března státní návštěvu v Londýně.

Ve dnech 21. a 22. března pokračovaly Maďarsko a Rumunsko v povolávání záložníků. 23. března začaly přestřelky na hranici slovensko-maďarské. Byla ustavena smíšená komise maďarsko-slovenská, která projednala nové hraniční požadavky maďarské. Maďarsku se pak dostalo územního pruhu na východním Slovensku s asi 70.000 obyvateli. 21. března bylo rozpuštěno pražské Národní shromáždění.

Mezi Německem a Slovenskem byla 23. března ujednána smlouva na 25 let, podle níž se Německo ujalo ochrany slovenské nezávislosti a územní nedotknutelnosti. Smlouva opravňuje Německo zřizovati vojenská opevnění v oblasti podél východního svahu Malých Karpat, Bílých Karpat a Javorníků. Slovenská vláda se zavázala, že k tomu poskytne potřebné pozemky a že povolí volný dovoz zásob z Říše. Německé vojenské velení bude v těchto oblastech svrchované a Němci, pracující tam pro armádu, budou podléhat německému soudnictví. Slovensko se dále zavázalo organisovat své vojsko v úzké dohodě s Německem a svou zahraniční politiku řídit v úzké shodě s německou vládou.

Téhož dne byla podepsána hospodářská smlouva a německo-rumunská a Vůdce a říšský kancléř přijel na válečné lodi Deutschland do Memelu. Jednání o tomto dosud litevském území bylo zahájeno 20. března, kdy litevský zahraniční ministr přijel do Berlína. Smlouvu o odstupu území schválila litevská sněmovna 22. března. Státní podtajemník Summer Welles dal ve Washingtoně prohlášení tisku, že Spojené Státy neuznávají odstoupení Memelu. V Londýně prohlásil sir Samuel Hoare, že prý Německo porušilo další smlouvu. Ve Varšavě měl ministr Beck rozmluvy s velvyslanci Francie, Německa, Spojených Států a s vyslanci Maďarska a Rumunska.

Zatím se začala rozvíjeti diplomatická jednání, vedená Anglií. Dne 18. března byla dotázána sovětská vláda, co by učinila v případě útoku na Rumunsko. Komisař pro zahraniční věci Litvinov na to odpověděl podnětem, aby byla svolána mezinárodní konference do některého města v jihovýchodní Evropě. Anglie považovala tento námět za předčasný. Rovněž Polsko a Rumunsko zaujaly zdržlivé stanovisko. Britská vláda se pak obrátila na Francii, Polsko a Sovětský Svaz s dotazem, co by říkaly společnému prohlášení o chování jmenovaných států v případě útoku na některých z nich, a v němž by se zavázaly k vzájemným poradám ve chvíli nebezpečí. Podle zprávy z 22. března vyslovily Francie a Sovětský Svaz ochotu k takovému prohlášení, ale Polsko váhalo, pokud se mu nedostane nějaké určité záruky. Odvolávalo se na svůj vztah k Německu, vymezený smlouvou o neútočení z roku 1934. Dne 24. března však Polsko zahájilo částečnou mobilizaci a pol-

ský senát den nato odhlasoval několik zákonů o obraně státu. Orgán polské armády Polska Zbrojna prohlásil, že Polsko je »připraveno na válku i s nejsilnějším odpůrcem«. Gazeta Polska k tomu 26. března napsala, že pouhá prohlášení nestačí, poněvadž polská politika je založena na realismu. Rumunský ministerský předseda se vyjádřil 27. března v tom smyslu, že Rumunsko, bude-li jeho územní celistvost ohrožena, bude bojovat, aniž se bude ohlížet na vyhlídky úspěchu.

Den před tím, 26. března, pronesl Mussolini v Římě řeč u příležitosti dvacátého výročí fašistického hnutí. Pravitel v podstatě toto: Ačkoli považujeme trvalý mír za katastrofu, přece máme za to, že dlouhé období míru je nezbytné, má-li býti zachráněna evropská civilizace; ačkoli jsme byli pobízeni, neujmeme se však iniciativy, dokud nebudou uznána naše svatořádná práva. Pokusy otrástit osou jsou dětinské. Pokud jde o někdejší Československo, prohlásil, že nikdo nemá práva hodit první kamenem, vezme-li se věc po stránce morální. Jestliže národ, který měl tolik mužů a tak nesmírné zásoby výzbroje, nebyl schopen ani gesta, pak byl více než zralý pro svůj osud. Utvořili se koalice proti autoritativním režimům, pak tyto režimy přejdou z defenzivy k protiútoku, a to na všech stranách. Dřívější barikádu mezi Francií a Itálií lze už považovati za dostatečně sniženou: Francova vojska vkročí brzy do Madridu. Italské požadavky vůči Francii jsou povahy koloniální: Tunis, Džibuti a Suez. Středozemní moře je pro Itálii životním prostorem, počítajíc v to i jeho záliv, moře Jaderské, kde jsou italské zájmy v převaze, ačkoli se nevylučují s tamními zájmy slovanskými. Hlavní věc je zbrojit. Běda bezbranným!

Na tuto řeč odpověděl 29. března Daladier rozhlasovým projevem, v němž řekl, že Francie neustoupí ani píď svého území a ani jedno ze svých práv. Bude-li jí válka vnucena nebo nabídnuta, vzchopí se Francie jediným rozmachem na obranu svobody. Daladier popřel, že nota ze 17. prosince, již Itálie vypověděla franko-italskou smlouvu ze 7. ledna 1935, obsahovala nějaké přesně vymezené italské požadavky, a oznámil, že francouzská vláda uveřejní italskou notu i francouzskou odpověď na ni. O zřízení protektorátu Daladier řekl, že obsazení Prahy zasadilo těžkou ránu smířčímu úsilí Francie.

»Deutsche diplomatisch-politische Korrespondenz« uveřejnila 28. března článek, v němž komentovala protiněmecké demonstrace v Polsku a připomněla Polsku jeho zeměpisné postavení. Anglická vláda oznámila 29. března, že teritoriální armáda britská bude zdvojnásobena. Britská vláda měla 30. března dvě a 31. března jednu pilnou schůzi. Téhož dne odpoledne oznámil Chamberlain v dolní sněmovně, že se vláda rozhodla přispěti Polsku na pomoc všemi britskými silami v každém případě, který by Polsko považovalo za ohrožení své nezávislosti a je-li by se postavilo brannou mocí na odpor. V debatě, která se o prohlášení ve sněmovně rozvinula v následujících dnech, odmítl Chamberlain názor, že záruka Polsku znamená pokus o obklíčení Německa. Rumunsko podepsalo 31. března obchodní smlouvu s Francií.

Ve Španělsku vstoupilo dne 28. března vojsko generála Franca do Madridu a v následujících dnech postupně obsadilo zbývající části země. Dne 1. dubna prohlásila Francova vláda, že celé Španělsko je v její moci a že válka je skončena. Francouzský velvyslanec maršál Pétain jednal koncem března s ministrem zahraničních věcí Jordanou v Burgosu. Francie se 26. března zavázala odevzdat Francovi několik kdysi republikánských lodí, internovaných v Bizertě. 1. dubna uznaly Francovu vládu také Spojené Státy americké.

Do Moskvy přijela 23. března britská obchodní mise, vedená ministrem Hudsonem, která potom jednala s Litvinovem, Potěmkinem a Mikojanem. Mluvílo se při tom také o mezinárodní politice a v úřední moskevské zprávě z 28. března se pravilo, že byly zjištěny styčné body ve stanoviscích obou vlád, pokud jde o zajištění míru. Bylo usneseno pokračovat v Londýně v jednání o novou obchodní smlouvu britsko-sovětskou. V Moskvě byl ukončen 2. dubna vleklý spor s Japonskem o rybolov dohodou, která prodloužila dřívější smlouvu až do prosince 1939.

Jugoslávský ministerský předseda navštívil 2. dubna v Záhřebě chorvatského politika dr. Mačka a zastával s ním jednání o úpravu chorvatského postavení. Dr. Maček se před tím, 21. března, vyjádřil k zahraničním novinářům, že chorvatská otázka naléhavě potřebuje řešení, že Chorvaté chtějí zůstat v Jugoslavii, ale žádají autonomii.

Polský opoziční politik Witoś, který žil až dotud v emigraci v Čechách, požádal 26. března o dovolení k návratu do Polska, podobně jako o dva dny později Korfanty. Ministr Beck odjel 2. dubna do Londýna. Při jeho návštěvě byla jednostranná záruka britská pro Polsko změněna v záruku vzájemnou.

Japonský ministerský předseda prohlásil 29. března k zástupcům tisku, že je blok států totalitních a blok států demokratických, že však Japonsko není ani totalitní ani demokratické, protože nestojí proti ani tomu ani onomu bloku. Dne 31. března anektovalo Japonsko Spratleyovy ostrovy, proti čemuž Francie následujícího dne protestovala.

Ministr dr. Goebbels odjel 27. března do Pešti a Athén. Pokračoval pak v cestě do Kaira a na Rhodos a 12. dubna dorazil do Istanbulu. Maršál Göring navštívil 9. dubna maršála Balba v Tripolisu a 12. dubna odjel z Tripolisu do Říma. Vůdce a říšský kancléř byl přítomen 1. dubna ve Wilhelmshavenu spuštění nové bitevní lodi Tirpitz na vodu. Pronesl řeč, v níž se zabýval hlavně poměrem Německa k Velké Británii. Prohlásil, že námořní smlouva s ní byla založena na touze, aby se Německo už nikdy nedostalo do války s Anglií. Není-li však už v Anglii této touhy, pak i smlouva ztrácí důvod své další existence.

President Hácha vyzval 2. dubna Čechy, aby vytvořili jednotnou stranu Národního souručenství, a 9. dubna byly uveřejněny organizační zásady této strany. Dne 5. dubna přijel do Prahy říšský protektor Neurath.

Začátkem dubna se začaly v některých zahraničních listech objevovat zprávy o Albanii. Italská vysilačka v Bari oznámila 4. dubna, že na žádost albánského krále jedná Itálie s Albánií o zesílení obranné aliance obou zemí a že italská vláda nezamýšlí učiniti nic proti nezávislosti a celistvosti Albanie. Téhož dne vydala albánská tisková kancelář zprávu, že pověsti o nějakém protektorátě v Albanii jsou nesprávné, poněvadž Albanie nedopustí, aby její nezávislost a celistvost byly porušeny. Den na to opustili Italové usedlí v Albanii zemi a italské válečné lodi je vzaly 6. dubna na palubu. Dne 7. dubna bylo vyloďeno italské vojsko ve čtyřech albánských přístavech. Albánský král a královna uprchli. 8. dubna obsadili Italové Tiranu. Albánský sněm nabídl 12. dubna korunu italskému králi, který ji 14. dubna přijal. Itálie dala 11. dubna u j i š t ě n í R e c k u, že bude respektovat jeho integritu. Maršál Göring přijel 14. dubna do Říma a po dvoudenním pobytu odjel do Německa. Ministerský předseda C h a m b e r l a i n mluvil 13. dubna v dolní sněmovně o albánských událostech, dovozoval, že italský krok odporuje anglo-italské smlouvě o statu quo ve Středomoří, ale prohlásil, že Anglie proto smlouvu nevypoví a očekává od Itálie splnění jejích zbývajících ustanovení, hlavně pokud se týkají odvolání dobrovolníků ze Španělska. Zároveň prohlásil, že britská vláda zaručuje svou p o m o c R e c k u a R u m u n s k u, pro případ, že by byla ohrožena jejich nezávislost a že by považovaly za nutné sáhnouti ke zbraní. Obdobné prohlášení podal téhož dne ministerský předseda D a l a d i e r rozhlasem.

V B e l g i i byly 3. dubna parlamentní volby, v nichž utrhli velkou porážku rexisté, ztratíce 17 mandátů a obsadivše jen čtyři. 17. dubna se utvořila katolicko-liberální vláda Pierlotova. Téhož dne byly volby v D á n s k u, při nichž byla socialisticko-radikální vládní většina nepatrně oslabena. Ministerský předseda 14. dubna prohlásil, že Dánsko zůstane naprosto neutrální. Francouzský prezident L e b r u n byl znovu zvolen dne 5. dubna 506 hlasy (socialistický kandidát dostal 151 hlasů a komunistický 74 hlasů).

Š p a n ě l s k o přistoupilo 7. dubna k paktu proti kominterně a M a ě a r s k o vystoupilo 11. dubna ze Společnosti národů. Totéž učinilo P e r u 8. dubna. Rumunský ministr zahraničních věcí G a f e n c u odjel 7. dubna do Ankary. H o l a n d s k o odvolalo 7. dubna všechny vojenské dovolené, 10. dubna učinilo na hranicích bezpečnostní opatření a 14. dubna vydalo nařízení, podle něhož vojáci ročníku 1938, kteří měli zakrátko být propuštěni, zůstanou v činné službě. (Pokračování.)

Česká pevnost

Tento článek je obsahem přednášky, kterou měl dr. Franzel v pražské Uranii. Shrnuje německé názory na roli bývalého Československa a Čech. Protože tento německý názor byl hnací silou posledních událostí, seznamujeme s touto přednáškou naše čtenáře.

Od nejdávnějších dob byly Čechy s přirozenou hranicí pohraničních hor »citadelou« střední Evropy ve všech vojensko-geografických mapách. Vedle flanderské a severoitalské nížiny patřila pevnost Čechy

a její předhradí k největším evropským bitevním polím. Na severozápadním podhradí Čech, v Lipské rovině, v jihovýchodě na Moravském poli a v slezském náspu východočeského pohoří rozhodovalo se vždycky znovu právě tak jako v srdci Čech samých a rozhodnutí mělo vždycky evropský význam a dalo se na poli válečném. Německým dějinám stala se podivuhodná zeměpisná poloha Čech osudnou. Hraje důležitou úlohu v rozloučení německého severního a jižního prostoru. Stává se předpokladem houževnatého života silné slovanské národnosti uprostřed německého životního prostoru. Jako mohutný kýl dělí český masiv proud německé východní kolonizace, který se vylévá na jih podél Dunaje směrem k panonským rovinám, severovýchodně do nížiny mezi Labem a Odrou nebo Odrou a Vislou (Vyslou?) až hluboko do Pobaltí, ale české země oblévá jako nedotčený poloostrov. V novověku stala se pevnost Čechy pilířem habsburské moci. Jen pod záštitou této mohutné věže, chránící silnici k Vídni proti severu i proti západu, mohlo se Rakousko rozprostříti na jihovýchod a státi se velmocí. Proto hrají Čechy v bojích Habsburků s jejich severskými protivníky — ať se Švédy nebo s Prusy — tak důležitou úlohu.

Je však třeba spatřovati v pevnosti Čechách nejen sílu, jako to činila česká politika a česká vojenská taktika v posledních dvaceti letech. Nechť byl nátlak české pevnosti na hlavní osy německého životního prostoru sebe větší, bylo zde vždycky nebezpečí pro Čechy, jakmile se Německo spojí, právě tak veliké. Čechy mohly uplatňovat panovačné nároky jenom vůči politicky nejednotnému a vojensky oslabenému Německu. Situace Otokara II., v době německého mezivládi, husitská doba a krátká doba rozmachu po Versailles — byly možny jenom proto, že v téže době bylo Německo ujařmeno. Právě proto však, že Čechy byly pro německý prostor tak důležité, musilo si Německo tuto pevnost zajistit. Politika českých knížat a králů ve středověku rozpoznala tuto podmínku a Přemyslovci udržovali velmi moudře správnou míru mezi pokušením vládnouti a nátlakem státi se poddanými. Stali se — díky přirozené síle své země — mocnými knížaty ve své zemi a právě proto, že pochopili zvláštní situaci českého samostatného státu uprostřed německého prostoru, zůstali převážně věrnými vasaly německého království. V husitské době ztratili Češi toto pochopení pro polohu svého prostoru. Po přechodném a úspěšném vojenském vítězství následuje nevyhnutelně porážka.

Okolnost, že Čechy připadly Habsburkům, což Češi většinou považují za konec své samostatnosti, osvobozuje — viděno z perspektivy válečných dějin — pevnost Čechy z obklíčení německé nadvlády. Čechy sice chrání Vídeň a srdce habsburské monarchie, ale spojení s Vídni je současně i ochrana české pevnosti proti jihovýchodu. Téměř celých 400 let tvořila spolupráce Prahy s Vídni základní bod německé historie. R. 1620 a 1742 ztroskotaly pokusy odloučiti Čechy od Habsburků, nepodařilo se ani protestantskému severu ani katolickému Bavorsku roztržiti mocnou věž habsburské moci. Tato věž vykonává velkou práci ve všech válkách v německém prostoru. V době Bedřicha II. kryje pevnost Čechy Vídeň a velký král musí r. 1757 především dobývat Prahu a Čechy. Po Kolíně stávají se Čechy pro Rakušany pevností a po-

sádkovým táborem, které mohou ohrožovati Sasko, Berlín, Slezsko.

Podobnou a přece jinou roli hraje pevnost Čechy v napoleonských taženích. Korsičan se r. 1805 odvážil nechat Prahu stranou a pochodovat jižně od Dunaje přímo na Vídeň, musil se však přece obrátit zpět k severu, poněvadž se pod ochranou pevnosti Čech sjednocovali na Moravě Rakušané a Rusové. Na moravském předhradí pevnosti Čech, u Slavkova, padlo rozhodnutí bitvy. R. 1809 zabývá se arcikníže Karel plánem útočiti na Rýn z vyčnílé západní bašty Čech. Podnik se nedaří, poněvadž Rakušané přeložili těžisko útoku z Čech do Bavor na jih od Dunaje. Ale pro ústup u Regensburku stávají se Čechy nesmírně důležitými a jen velké tvrze na severní straně Dunaje umožňují arciknížeti, aby se po porážce u Regensburku a po všech porážkách v Bavořích přece znovu hotovil do boje a získal vítězství u Aspern, které bylo morálně tak důležité. Sice po něm následovala porážka u Wagramu. Ale i po Wagramu zůstávají Čechy základnou dalšího odporu. I v tažení r. 1806 hrály Čechy úlohu, třebaže byly tehdy neutrálním uzavřeným územím. Teprve r. 1813 vyniká jejich plný význam — význam posádkové pevnosti. V Čechách se řadí rakouská armáda, později tu začíná pochod spojenecké armády. Boční stanovisko, které Čechy zaujímají k střední linii na Labi, umožňují spojencům zatlačit Napoleona do strategické defensivy a později útočiti na jeho armádu na lipské rovině.

V boji o přednostní moc v Německu hrály Čechy od r. 1850 do 1866 ve všech úvahách, plánech a operacích obou generálních štábů rozhodující úlohu. Aby chránil Berlín před útokem z Čech, musí Moltke obcházeti obrovským útokem mezi Labem a Nisou s celou pruskou armádou a je nucen napřed vtrhnouti do Čech, než zamíří na Vídeň. V Čechách u Hradce Králové se bitva rozhoduje a tím také padá jedno z největších rozhodnutí v německých dějinách.

Když si ve světové válce západní velmoci vymýšlely prostředky a způsoby, jak ochromiti Německo na celé století, kolísaly mezi dvěma plány: konservativní lidé si přáli zachovat Habsburky, ba dokonce je snad i posílit, aby proti militaristickému Prusku stálo Rakousko, mohutně poslovanštělé. Tomuto plánu se vzpíralo panslavistické hnutí, později i italská politika, která si přála vytlačiti Rakousko navzdýcky ze Středozemního moře, a konečně demokratický směr, který v Londýně, Paříži a ve Washingtonu zvítězil. Masaryk a Beneš pracovali s těmito názory ruku v ruce a spolu s nimi vymysleli plán zahraditi Německo na východě řadou drobných států a státek a postaviti tak hráz německému »Drang nach Osten«. Od r. 1917 pracovala česká propaganda horečně, aby přesvědčila Francouze a Angličany. Ještě v říjnu 1918 ovlivnil Masaryk Wilsona tímto směrem. Byl to určitě nesprávný rozpočet, který, jak ostatně už Pekař dokazoval, nemá a neměl s »realismem« nic společného, poněvadž právě nejreálnější skutečností, jako zeměpisnou polohu, hospodářství atd. prostě přehlížel. Když byli mírotvorci 1918 rozbili Rakousko a svěřili úlohu, na kterou už samo Rakousko bylo slabé, samostatnému Československu, pracovali — byť nevědomky — pro řešení Velkoněmecké říše. Pevnost Čechy byla v nové podobě s počátku ovšem Německu nebezpečná. Ze severních výběžků české bašty je

jenom 300 km do Berlína, akce na linii Cheb—Štrasburk, o které se tolik mluvilo, byla by měla překonat pouhých 350 km, aby oddělila německý sever od jihu, Slezsko mohlo býti odříznuto česko-polskou obkličovací ofensivou. Ale právě toto bezprostřední ohrožení nejdůležitějších bodů německého prostoru československým spojencem, Francií, musilo silné Německo ponoukati k rychlému rozřešení české otázky.

Když byl starý francouzský spojenecký systém r. 1934 oslaben, pokusili se Beneš a Francie dodatí mu nových sil spojenectvím se Sovětským Svazem. Československu byla přiřčena jenom úloha nosníku v systému Paříž—Moskva. Pro Německo bylo nyní ovšem Československo jako možný letecký přístav Ruska tím větší nebezpečí a bylo docela přirozené, že učinila německá politika vše, aby toto ohrožení odstranila co nejdůkladněji. Anšlusem Rakouska se stala strategická situace Čech neudržitelnou. Než by byla zasáhla francouzská nebo ruská pomoc — a o nedostatečné ochotě k pomoci ani nemluví — jistě by se byly uzavřely německé kleště na dráze 150 km dlouhé Annaberg—Lundenburg. Čechy samy už nebyly prostorem, který vzdoroval celé století jako přirozená pevnost. Odříznuty od ciziny, byly by musily brzy kapitulovat. Především však byl nástup armády v malém uzavřeném prostoru, který ležel skoro celý v dostřelu německých zbraní, problém skoro nevyřešitelný. Němci mohli, aniž by vůbec překročili hranici, ostřelovati dráhy, silnice, mosty v zázemí české fronty, nemluvě o leteckém útoku, který by byl zasáhl česká města strašlivou silou a zničil je v několika hodinách.

Francouzsko-ruští strategové zapomněli, že je ovšem možno ve válce obětovati nastrčenou pevnost, že je však nemožno uložití celému národu, aby se pro druhý a cizí národ cele obětoval. V poslední chvíli v září 1938 poznali čeští politikové, oč běží a co je v sázce. Vyvodili ze své neudržitelné situace strážlivé důsledky. Jednali jako kapitáni pevnosti, kteří dostali zprávu, že je pevnost podminována, posádka ztracena a vyvěsili bílý prapor, aby zabránili obětem naprosto bezúčelným.

Prozatímní řešení v měsíci září 1938 neodstranilo však ještě velký problém pevnosti Čech v německém prostoru. V nejbližším sousedství důležitých německých spojů, měst, průmyslových oblastí zůstal stát, který měl půl druhého milionu vycvičeného mužstva, válečné výzbroje pro dva tucty divisí, těžké zbraně, motory, pancéřová auta a silnou leteckou armádu. I kdyby zůstalo zmenšené Česko-Slovensko v případě války neutrální, muselo by Německo přece jenom postavit silnou armádu, aby je hlídalo. Spoje Breslau—Wien, Dresden—Prag—Wien atd. byly stále ještě přerušeny českým územím. Naproti tomu tvořila tato nevyřešená situace nová nebezpečí pro český národ. V případě evropského konfliktu musil se připravovat na obsazení německou armádou. Komunistická a nacionálně revoluční agitace používala i po září 1938 Česko-Slovenska jako prostředku k cíli, neodpovědní politikové zneužívali český národ. Už v létě 1938 vyjádřil se v Praze jakýsi britský korespondent, že Anglie strpí každé řešení, při kterém zůstane armáda nedotčena, poněvadž »každý mrtvý Čech nám ušetří jednoho Angličana«.

Dohoda presidenta Háchy 15. března v Berlíně s Vůdcem a říšským kancléřem a rychlé a klidné

obsazení Čech a Moravy německým vojskem zrušily v zájmu obou národů, Němců i Čechů — pevnost Čechy jako možnou bojovnou frontu ve střední Evropě. To je pokračování moudré politiky Přemyslůvců s novými prostředky a na základě moderních hospodářských a technických zákonů. Pod vojenskou ochranou Velkého Německa bude se český národ těšiti ústřední poloze, jsa vzdálen všech nebezpečných pásem světové politiky. Může se dnes obávat národnostního nepřátelství německého právě tak málo, jako Němci nemohou ve slovanském ostrově uprostřed svého prostoru spatřovati už nebezpečí.

Literatura a umění

E. F. Burian:

Přeorganisovat kulturu

Přeorganisování českého kulturního života je přede dveřmi. Události, které se přehnaly v závratném tempu přes nás, postavily nás před tento těžký úkol ať chceme nebo nechceme. A příznějme si, že to může být úkol v mnohém právě tak krásný jako zlý. Záleží jen na nás, na našem charakteru, na naší pevné vůli, abychom událostem dali lepší směr. Ovšem — budeme-li setrvávat v netečnosti a spokojíme-li se rozkazem namísto vlastní vůle, pak se nám lehce může stát, že vývoj naší kultury půjde zlou cestou a navýsost pro národní život nebezpečnou.

Přeorganisování. — Co to vlastně má znamenat? Jistě ne vyplnění toužebných snů prostředních lidí. Jistě ne výměnu kvality za brak. Prozatím to hrozí ze všech koutů, kde pískají krysy. Je nutno přesně rozeznávat, co se má díť z dobré vůle, z ukázněnosti a z obětavosti, a co vyvěrá z kariérismu a malověrnosti. Přeorganisování českého kulturního života nebude nikdy podléhat záměru nedovípu a rádobyinteligentů. Národ, který manifestuje svůj poměr ke kultuře ve jménu K. H. Máchy, nemůže zaměnit svou inteligentní duši za bezduchost a podlízavost. Byl to právě Mácha, jehož památce se v těchto dnech poklonily davy českého lidu, který bojoval proti bezduchosti a malověrné malosti. »Aniž křičte, že vám stavbu bořím, jež by sama v krátkém padla čase« — hle, to je hlas novatéra, který se dočkává slávy u svého lidu, u lidu, který správně a instinktivně neomylně chápe úkol kultury.

Přeorganisování českého kulturního života neznamená tedy, abychom ve jménu K. H. Máchy, Jana Nerudy, Bedřicha Smetany, Dvořáka a jiných našich slavných otců českého umění zabíjeli synovské umění dneška. Přeorganisování bezpochyby půjde ve jménu jejich proti chybám, které již za života velikánů našich kulturních dějin tiskly českou kulturu k zemi a bránily jí ve vývoji. Přeorganisování se bude jistě vyřizovat se schopnými lidmi a neznamená to žádnou morální popravu nejlepších talentů. Kdesi jsem četl, že v novém kulturním životě se nebude smět přihlížet ke kvalitám a záslužné práci umělců, ale k jakési jejich bývalé politické »nálepce«. To je nehoráznost. Ne — to je velmi popletený a velmi špatný a záměrně osobně zesílený projev. Komu by se chtělo toto vydávat za směrnici pro přeorganisování kulturního života? Kdo by našel odvahu takto vyřizovat staré účty? I nejprostší občan Protektorátu rozezná škůdnický úmysl od čestného projevu. Hluboce se sklání před dílem Bedřicha Smetany ne proto, aby honosně dával najevo své opovržení k dnešní kultuře, nýbrž

proto, že si dobře uvědomuje cenu celého českého kulturního díla a význam všech jejich kolektivních budovatelů.

Prostý Čech neviděl nikdy v budovatelích národního kulturního statku příslušníky politických stran. Měl vždycky pocit, že by se o něco ochuzoval, kdyby se přes takové příliš jednoduché brýle se díval na jejich dílo. Chápal, že umění, zrozené v této zemi a z této země, mluví k němu mateřskou řečí a dovedl rozeznat faleš od pravdy a pozlátko od zlata. Jen ti, jejichž pero nedosáhlo nikdy oné skvělosti, kterou se vždy vyznačovali naši velcí básníci, mohli přemýšlet o zničení národního díla. Jen ctižádostivci, kteří nedosáhli svého vytouženého cíle, ať již vinou svého nevypělého talentu, ať již přemírou zlé povahy — jen ti »ctižádostivci« mohou nakonec usilovat o odstranění nositelů a pokračovatelů českého národního díla.

Cesty k novému uzpůsobení poměrů, ve kterých se má dále vyvíjet český kulturní život, jeví se nám už narýsovány — jen je stavět. Ti, kteří se domnívali, že zaměníme široké dobře stavěné cesty za hrbolaté a klikaté cestičky, ať konečně upustí od své podryvné činnosti. Přeorganisování kulturního života je naší životní potřebou. Je proto žádoucí, že všichni, jdouce za stejným cílem, cítíme nezpůsobilost dřívějšího rozčlenění a technického zesílení kulturního života. Záměna poměrů se stala pro nás podmínkou k vytvoření nového stroje, který má rychleji, účelněji a naléhavěji vyrábět duchovní hodnoty dnes tak potřebné našemu životu. Ne odstraňováním osob — nýbrž zařazením jich do procesu vytvoření předpoklady k správnému základu nové organizace kulturního života. Ne bezhlavou výměnou rozhodujících osob, nýbrž doplněním a vylepšením řad kulturních pracovníků dojdeme vyčísleného cíle. Ne vyřazením uměleckých odborníků z rozhodujících míst, nýbrž zařazením jich na místa, jaká mohou zastávat, uskutečnime z valné části nový kulturní program. Budeme-li požadovat od každého umělce a vědce, aby odpovědně plnil svůj úkol, který mu dnes jeho rodná země ukládá, pak učiníme pro národní věc daleko více, než dlouhými úvahami o »národní tradici«, kterou prozatím nedovedeme dostatečně bez pomoci odborníků doložit a stanovit.

Jak bylo vidět z výnosu Vůdce a Říšského kancléře, jistě je uvědomení o kultuře toho kterého národa na takovém stupni, že se již ztotožňuje s národním životem samým a že reprezentuje národní život v první řadě. Nevím, proč my, kterých se tento výnos tak blízko týká, nemáme vědět, že všechno to, jakým způsobem jsme kulturu přivedli na svět, musí se dnes v zásadě přizpůsobit tempu, které hýbe světem a musí nabýt plastiky, pružnosti a schopnosti rychle reagovat. Největší chyby v našem kulturním životě bychom se dopustili právě svou nedostatečnou schopností rychle a včas vyjádřit to, co hýbá lidem našeho národa. Dnes, kdy od nás očekává náš lid, že mu budeme oporou a nejen to, že mu budeme vytvářet náplň celého jeho národního vyžití, není možno stejnými organizačními prostředky stačit na tento úkol. Je tu spousta věcí, které nás zatěžují. Navykli jsme si úřadovat, popíšeme příliš mnoho papíru a hlavně nemluvíme jasně k lidu. Náš lid dokázal v nejtěžších dobách, že stojí na předním místě mezi inteligentními národy a proto nepotřebuje, aby se mu co zakrývalo. Naopak. Jasnost, a třeba velmi smutná pravda, prospěje mu a upevní ho spíše, než chlácholení, obcházení a bázeň projevů to, co se stalo. Nelze hrát pomalou hru. Nelze vymýšlet hesla, která se nedají stanovit činem.

V našem divadelním, hudebním a výtvarném životě je spousta spolků, společků, rozdrobených společností, které

jedna s druhou dodnes ešte nemluví. To snad mohlo prospívať včerejšku, ale dnes je to na škodu. Není súťaž tam, kde není k súťaži vôle. A o súťaž dnes jde, a to o súťaž najkrásnejší, pretože má jeden zájem a jeden cieľ. Prívať na svetlo dielo, hodné týchto dní, dielo, ktoré nejen obohací náš život, ale bude příslibom do budúcnosti. Není dobrým umelcom a dobrým kulturním pracovníkem ten, který se vyhýbá těžké skutečnosti a který nedovede najít tvůrčího východiska. Jsem přesvědčen, že mezi našimi kulturními pracovníky nenastala tak velká tvůrčí deprese, že by se nedalo pomýšlet na organizaci s novými a v mnohém obrozenými silami.

Přirozeně, že nebude možno počítat do budoucnosti s těmi, kterým je dnešní doba jen novou příležitostí k tomu, aby složili ruce v klín. S těmi jsme se poťkávali při každé příležitosti, v každé době, ať byla jakákoli. A vždy si našli příležitost k tomu, aby mohli říci, že to neb ono nejde, protože je to takové a takové. Dnes, když se k tomu přidruží ještě bázeň, anebo při nejmenším malodušnost, ztraíme ještě několik lidí, s kterými jsme najisto počítali v budování naší národní kultury. Ale ti, kteří zbývají, ti, myslím, jsou pevně rozhodnutí uchopit znovu praporek práce pro takový statečný a krásný lid, jaký je u nás. Nesmíme si ohraničovat svůj život čarami na mapě. Smetana je velkým světovým skladatelem. Jeho národní umění je snad proto tak národní, že dovedlo před celým světem postavit obraz české kultivované duše. Mánes je světovým malířem. Jeho obrazy nebyly a nejsou určeny pro cestu mezi Hradcem a Plzní a nikdo nemůže říci, když se na jeho obrazy podívá, že by vyjadřovaly něco jiného než to, co mu dala jeho rodná země a jeho rodná matka. Olbracht a Čapek jsou světovými romanopisci ne proto, že by se jen duchovně sblížovali s několika spisovateli svého rázu ve světě, nýbrž hlavně proto, že celý jejich styl, celá jejich tvorba, jejich překrásná čeština se může postavit do soutěže světové úrovně.

Při nové organizaci kulturního života nesmíme pohazovat svými talenty a svými uměleckými díly, protože by se nám mohlo stát, že bychom zahazovali to, o co se dnes neodborníci, ale přece jen lidé plní dobré vůle, pokoušejí pod heslem národní kultury.

Reorganizace našeho kulturního života by se měla dít přibližně toutéž cestou jako reorganizace politická. Především musí padnout hranice, které dělily spisovatele, umělce, výtvarníky, vědu, hranice vyložené politické. Je-li zde naprostá ochoť a naprostá ukázněnost umělců a kulturních pracovníků z bývalé strany levé, nevíme, proč by zde neměla být taťáž ochoť a taťáž ukázněnost od kulturních pracovníků z bývalé strany pravé. Především to bezvýhradně ode všech požaduje prospěch národní věci.

Český lid má plně právo žádat od svých kulturních pracovníků, aby odpovědně a naprosto jasně se postavili do jedné národní fronty, která musí zaručit zdravý rozvoj kulturní.

V našich divadlech na příklad musí již jednou přestat systém secesních ředitelských a hereckých manýr, není k tomu času. Tempo z let devadesátých bylo přirozeně jiné, než tempo našeho století, a má-li býti pravdou to, co tak krvavě náš lid myslel svým heslem »Národ sobě«, pak ti, kteří pod tímto heslem pracují, musí neméně vážně chápat svůj úkol. Vysezená místa a pohodlné úřadování nepatří do stánku umění. Není možno zatěžovat umělce úředními akty, protože na to jsou ústavy k tomu kompetentní a protože to může jenom znemožňovat tvůrčí fantazii, dnes tak důležitou umělce. Každý na své místo, úředník do úřadu a umělec k umění. Bylo by to absurdní, kdybychom chtěli, aby umělci zasedali v ministerstvech a v úřadovnách a úředníci hráli v orchestrech, dirigovali nebo hráli. Máme mnoho dramaturgů, ale žádný program. Každý sebe menší dobový ořes může způsobit, že náš vysněný dům kultury se zhroutí jako domeček z karet. Ryba hnije od hlavy a je-li něco shnilého v divadelním životě českém, pak hledejme nápravu nahoře. Není

pravda, že by bylo málo vôle mezi umělci. Není pravda, že by bylo málo talentů, není pravda, že by muselo být herecké neb podobné nezaměstnanosti, nýbrž je pravda, že si vedoucí činitelé neví s divadly rady. Není pravda, že by divadlo záleželo hlavně ve špatném hraní a ve výtečném pobírání subvencí, nýbrž je pravda, že divadelní tvorba bude moci rozkvétat teprve tehdy, až celý způsob organizační a technický bude k tomu uzpůsoben. Právě tak je tomu v hudebním životě a rozhlase. Nikdy se ničeho od našich institucí nedočkáme, dokud jim nedáme organizačně pevnou páteř a dokud nebudou činitelé těchto institucí pohnáni k odpovědnosti co do činů.

Sydney Horler:

Literatura na výdělek

Přetížený trh

Nevím, jestli si někdo uvědomuje, jak je v dnešní době literární trh přetížen. I nezapadléjší týdeníky dostávají týdně hromadu rukopisů, kterou je nemožno pročíst. Není obvyklé, že časopis, který jen občas uveřejní krátkou povídku, je bombardován stem podobných nabídek týdně. A šťastný výherce dostane za svou výhru částku tří guineí. Často jsem si myslel, že kdyby se pracovní síly, vydané na neužitečné psaní, použilo na jiný obor práce, zvýšil by se obdivuhodně obrát tohoto oboru.

Měl jsem příležitost nahlédnouti do toho návalu, když jsem byl zaměstnán v jedné redakci. Dnešně jsem probíral hromady zásilek, jejichž jediným účelem bylo zapálit ranní oheň nebo tvořit obal hokynářských balíčků. Tisíce strojem napsaných slov na tisíci archů většinou nečistého papíru. Viděl jsem v duchu tu řadu kandidátů literatury, skloněných nad psacími stroji, vyčerpaných únavou, ještě vyčerpanějších nesplněnými nadějemi. Již to bylo dost zlé, ale ještě horší bylo vědomí, že mnoho povídek nepochybné literární ceny nemělo, alespoň pro naši redakci, obchodní ceny. Pamatuji se na nepřijemný pocit, když jsem musil vrátit známému spisovateli neméně než osm krátkých povídek najednou. Ani uznávání spisovatelů dobré pověsti neměli možnosti otevřít tento seznam.

Tato hrozná soutěž roste každým rokem. Spolehlivé statistiky dokazují, že pouze dvě procenta rukopisů zaslanych časopisům mají naději na přijetí. Procento přijatých rukopisů románů je snad o něco vyšší. To však neznamená, že šťastní autoři mohou očekávat přiměřenou odměnu. Známý literární agent Michael Joseph z nakladatelství Curtis Brown Ltd uveřejnil o tom několik čísel:

»Průměrný honorář, který autor dostane v procentech, je 25 liber. Při délce 90.000 slov to znamená asi 5 shillingů 6 penčí za tisíc slov. Když se odečte vydání za psaní na stroji, papír, poštovné a (pravděpodobně) procenta literárního agenta, je čistý výtěžek 3 shillingů 6 penčí. Počítejme, že spisovatel potřeboval průměrně tři hodiny na každých tisíc slov (přímou na psaní, k tomu připočteme přemýšlení a dodatečnou úpravu), a dojdeme ke konečné částce něco přes shilling za hodinu. To znamená, že průměrná »prvotina«, nebo kniha od neznámého spisovatele může vynést něco málo víc než je obvyklý plat posluhovačky. A ani k tomu nedostane nádavkem šálek čaje jako ona.«

Norman R. Collins, literární kritik, se ptá v News Chronicle: »Proč všichni ti lidé píší romány?« Drahý Collins, lidé páchají romány z těchto důvodů: 1. z ješitnosti, 2. protože se chtějí duševně vybit, 3. protože nějaká přítelkyně z bridgeového nebo golfového klubu to také dělá, 4. protože chtějí v tisku vyličít svého nepřítele, 5. protože nemají nic lepšího na práci, 6. protože je to teď v módě, 7. protože mnozí z nich jsou velmi hloupí a myslí, že z toho koukají peníze, 8. protože pro několik málo z nich je to slušný způsob, jak si vydělávat na živobytí.

Ale, řeknete, někteří spisovatelé si slušně vydělávají, i když cesta k tomu je tak dlouhá. Pravda: a jsa sám

jedním z nich, nepopírám, že lze dnes vydělat slušné peníze perem. V čem to tedy vězí? Řekl bych, že první nejdůležitější podmínkou je psát poutavě, udržet čtenářovu pozornost od začátku až do konce. Můžete mít nejlepší vzdělání, můžete mít největší dar jazyka, můžete se umět bavit s vyslanci a králi – ale nebudete stát ani za shilling jako spisovatel, jestliže nemáte vrozenou zručnost vyprávět příběh. Druhou podmínkou je píle. Pracovat, pracovat. Moderní názor, že dnešní úspěšný spisovatel žije jako v ráji, je tak směšný, že se jim ani nebudu zabývat. Nejúspěšnější americká spisovatelka Mary Roberts Rinehart prohlásila: »Pracuji tak těžce jako každá posluhovačka – i když jiným způsobem.«

Povídky do časopisů nebo romány?

Mladý spisovatel, který se rozhodne pro literární dráhu, musí jednoho dne dojít k velmi závažnému rozhodnutí: má se v budoucnosti proslavit pouze jako spisovatel povídek pro časopisy, což prakticky nevede nikam v očích velké čtenářské obce, nebo se má pustit do psaní seriálů a knih? Musím říci z vlastní zkušenosti, že úspěšnému spisovateli prostě nestojí za to soustředit se na psaní krátkých povídek pro časopisy. Krátká povídka obvyklé délky v časopisech, t. j. 4000 až 6000 slov – musí obsahovat celou zápletku. Jinými slovy, musíte soustředit dobrý nápad do velmi malého prostoru. Ale nemáte-li slavné jméno v časopisech, dostanete za tuto povídku nejvýš 30 guineí – a v dnešní době ani nakladatelé nemrhají takovými šeky. Spisovatel má štěstí, když prodá osm takových povídek ročně. Výsledek je tedy, že celkový příjem za celoroční práci je 240 guineí, minus 10% agentovi, jestliže nějakého má – a většina spisovatelů pro časopisy má agenty, kteří je zastupují. 225 liber za celoroční práci – když máte velké štěstí. A tato částka představuje nejvíc, kolik můžete dostat. Nakladatelé couvají, když jim navrhnete knihu krátkých povídek. Řeknou vám, že v devíti případech z desíti se prostě taková kniha neprodá.

Tolik o spisovateli, který se soustředí na psaní povídek. Podívejte se teď na druhou stránku. Když má dobrý nápad, je mu stejně snadné napsat 75.000 slov kolem jednoho námětu, jako 5000. Některé náměty ani nemohou být stlačeny do povídky. Jaký výdělek může očekávat průměrný spisovatel od 75.000 slov, pěkně na stroji nafukaných a připravených pro knižní trh? Předně má velkou naději, že prodá v Anglii autorské právo na pokračování do novin. Co za to dostane? To je různé. Dostal jsem až 500 guineí za seriál, ale dostal jsem také jen 200 guineí. To záleží na šlechetnosti nakladatele, na částce, kterou mu ředitelé dovolí vydat, na proslulosti spisovatele a jiných okolnostech. Vezměme však průměr a řekněme, že spisovatel dostane alespoň 250 liber za román, k jehož napsání patrně potřeboval méně času než k napsání osmi krátkých povídek. Pak přijde knižní vydání. Jak jsem již dříve řekl, nemůže spisovatel prvního románu očekávat více než bídnou částku 25 liber, ale román má otevřeny ještě jiné možnosti. Na příklad je tu naděje, že jej prodá do Ameriky, mnohem menší naděje, že jej prodá do amerických novin na pokračování, a nekonečně malá naděje – ačkoli se to stává – že jej prodá pro film.

A co více – a to je snad nejdůležitější – spisovatel se mnohem rychleji proslaví románem, než když se jeho jméno objeví v obsahu časopisu, třeba sebe důležitějšího. Vezměte si jen spisovatele, kteří jsou u nás nejznámější. Proč jsou nejznámější? Pro své romány. Několik velmi šťastných dovedlo ovládnout knižní i časopisecký trh – ale kolik jich je?, mohli byste je spočítat na prstech. A i ti šli do časopisů jen proto, že pro úspěch románu jim byl nabídnut velký honorář za krátkou povídku. Je-li však autor otiskován pouze v časopisech, pak to znamená, že je na ně úplně odkázán. Nedostane každých šest měsíců procenta, jako spisovatel románů. Každá povídka

bude žít jen tu přechodnou dobu, pokud existuje měsíční nebo týdenní časopis. Potom – zapomení.

Docela jiné je to s románem. Kniha, která se jednou stane populární, žije dál a vynáší autorovi několik let. Neřadím se sám mezi obry, ale je fakt, že všechny knihy, které jsem napsal za posledních deset let, se dosud stále vydávají a stále mi přinášíj odměnu za dřívější práci. Můj první sensační román »Tajemství č. 1« vychází v těchto dnech v devátém vydání. Tento román, dlouhý 90.000 slov, mi již vynesl hodně přes 1.200 liber. Nezdá se to mnoho, ale vyplatil se, když uvážím, že jsem na jeho napsání potřeboval jen dva měsíce – bylo to v době, kdy jsem psal všechno rukou – a že jsem k tomu nepřidal ani řádek od chvíle, kdy jsem jej dal z rukou.

Mnozí spisovatelé podle mého názoru si vybrali špatně, když se rozhodli pro krátkou formu místo dlouhé. Víím, že je to vždy lákavé, když dostanou nabídku 50 až 60 guineí za 5000 nebo 6000 slov, ale člověk musí být v těchto věcech prozíravý, když se chce zajistit pro stáří. Kdybych se byl rozhodl pro psaní do časopisů, i kdyby bylo sebe úspěšnější, jsem přesvědčen, že by můj roční příjem nebyl ani šestina toho, co mám dnes, a nebyl bych tak známý lidem, kteří dnes kupují mé knihy.

Metoda psaní

Mnozí spisovatelé si stěžují, že nejobtížnější na psaní není vymýšlení námětů, ale kladení slov na papír. Až dosud nám civilisace nabízí čtyři metody: 1. psát slova rukou, obtížná práce, které však dávají přednost mnozí slavní spisovatelé, na př. myslím H. G. Wells, 2. psát přímo na stroji, 3. diktovat stenografce, 4. diktovat do diktafonu.

Druhé metody užívá velká většina našich spisovatelů, ale ještě více Američané. Americký Edgar Wallace, spisovatel jménem H. Bedford Jones, dosáhl rekordu, když »pod nátlakem« naklepal 25.000 slov jedné povídky za den. Já sám jsem vyzkoušel tři z těchto čtyř metod. S počátku jsem klepal přímo na stroji. Psal jsem všechno ukazováčkem pravé ruky, protože jsem nikdy neměl trpělivost naučit se pořádně psát. Během let mi šel tento postup na nervy. V r. 1923 mne to omrzelo a rozhodl jsem se psát všechno rukou. Tak jsem pokračoval do nedávna – oh, kolik jsem vyplýval drahocenného času, kolik knih jsem mohl napsat, kolik peněz vydělat!, až, zaplaven objednávkami, jsem se rozhodl pro diktát. Bývalo námahou napsat 1800 až 2000 slov denně rukou, kdežto dnes mohu snadno nadiktovat denně 5000 slov. Tak jsem nadiktoval jednu knihu přímo do stroje, průměrně 2000 slov za hodinu.

Příliš mnoho se toho dnes namluví o psaní. Každý pokládá přirozeně svou metodu za nejlepší. Ale je zábavné číst o těch vzácných lidech, kteří tráví tři hodiny psaním jedné kapitoly a pak ji škrtnou. Život je skutečný, život je vážný, a protože neděláme tuto práci pro zábavu, je nutno vytěžít z ní co nejvíc. Psaní je pro nás zaměstnáním: musíme si jím vydělávat živobytí, a tak – nejméně 5000 slov denně. Nestarejte se o jakost: ta vyplyne z vašeho systému. Lehkosti psaní se dosáhne jen praxí. Čím více píšete, tím to bude lepší. Neřadím, abyste všechno, co napíšete, dávali do tisku, ale pište, pište. Jak můžete ovládnout své řemeslo bez cviku? Je to jako lékař s pacienty: možná, že jich několik zabije, ale tím se učí. A tak musíte pokračovat – vyrábět mozkem. Čím více vyrábíte, tím více budete musít kritizovat a dělat pokusy a učit se. Písařky na stroji jsou na světě proto, aby psaly. Když si nemůžete dovolit písařku, vypůjčte si tužku. Jen pište.

Sensační romány a detektivky

Musím říci, že není na světě více než dvanáct žijících autorů, kteří dovedou skvěle napsat sensační román. Dělal se tisíce pokusů, ale velmi, velmi málo jich dosáhlo slušného standardu. Průměrnost celku je smutným faktem.

K napsání sensačního románu je třeba zvláštního druhu ducha a zvláštního názoru na život. Nesmíte přistupovat k této práci pohrdavě a posměvačně. Kolikrát jsme viděli nafoukané spisovatele, kteří, patrně rozrušení špatným prodejem svých «intelektuálních» výplodů, se posadili s pevným rozhodnutím «vyklopit takovou lacinou sensaci»? Jaký je obvyklý výsledek? Dvě stě hustě popsaných stránek a ještě se nic nestalo. Zívání, a kniha se odhodí do kouta... Pokusme se analyzovat, co jest vlastně sensační román. Nejlepší je mírná definice Johna Buchana: «Je to román, kde se události přiči pravděpodobnosti a pohybují se právě tak v mezích možnosti.» Musím zdůraznit, že pravý sensační román není detektivka. To je docela jiný druh.

Zní to snadně, napsat takovou knihu, kde «události se přiči pravděpodobnosti», ale věřte mi, že to není jednoduché. Kdo u nás může spolehlivě napsat opravdu napínavou knihu, která upoutá pozornost od první stránky do poslední – ne jednu takovou knihu, dodávám, ale celou řadu? Trh je otevřen. Každý nakladatel lidových románů volá toužebně po prvořadem spisovateli sensací. Ovšem po takovém, který by vydržel: ne po autoru jedné knihy, ale třeba padesáti knih. Proč je sensace tak oblíbená? Z téhož důvodu jako milostný román: přináší romantiku a vzrušení do nejvěšednějších životů. Dnešní průměrný člověk musí žít všedním životem: ale dobrodružný duch není mrtev – jen dříme. Lidé touží milovat život, cítit, že dobrodružství číhá za nejbližším rohem – to je duševní stav, nutný pro napsání barvitého, živého tajemného románu, který je dnes tak oblíbený.

Jakou má sensační román budoucnost? Na to se mne často ptají. Někteří zachmuření lidé se na mne dívají jako lékař, který hodlá vyslovit ortel smrti, a říkají: «Vyděláváte hrozně moc peněz, že? ale ovšem, teď je konjunktura. Přece nebudou lidi věčně číst sensační romány? Nebojím se, že bude můj trh tak brzy vyčerpán. Myslím však, že upadne detektivní román, a to proto: spisovatel detektivek musí pracovat více méně podle přesné formule. Je tu mrtvola, někdo je mrtev, kdo to udělal? Oceňuji vynalézacost nejtalentovanějších našich spisovatelů detektivek, ale množství nyní vydávaných detektivek stává se pomalu jejich hrobem. Jak řekl Edward Shanks v John o' London's Weekly: «Brzy nebude nikoho, kdo by spáchal zločin.» To je důvod, proč detektivky vymírají. Možnosti, které mají, byly rychle vyčerpány. Výsledkem je, že se zavádějí zločiny hraničící s fantasií, a i když se tyto pravděpodobnosti hodí pro sensační román, nehodí se pro logickou a vědeckou detektivku. Neboť zásadním rozdílem mezi sensačním románem a detektivkou je, že detektivka musí mít užší vztah ke skutečnosti: musí se blížit skutečnému životu.

Jak je to s metodou zločinu a metodou pátrání, tak je tomu i s hlavní osobou. Ty typy detektivů, které byly vymyšleny za poslední léta! Někteří jsou zábavní, ale většinou jsou nudní. Je jen několik detektivek, které mohou číst: ty, které napsali na příklad Agatha Christie a S. S. Van Dine, a jen několik málo dalších. My spisovatelé sensačních románů máme velkou výhodu před spisovateli detektivek. Pokud jsou naše příběhy dost napínavé, aby zaujaly čtenáře až do vyhasnutí ohně, není pro nás skutečné hranice, kterých bychom nemohli překročit. Proto bude sensační román trvat dál a dál. Byl s námi po staletí a zůstane s námi do skonání světa.

Román na pokračování

Mnohým spisovatelům představuje román na pokračování hlavní příjem. Znal jsem takové, kteří vydělali až 2000 liber ročně jen romány na pokračování. Jména těchto spisovatelů nevidíte nikdy v nakladatelských seznamech, protože jejich dílo nikdy nevyjde knižně. Vysypají jej expresní rychlostí (slušný průměr je 40.000 slov za týden) pro laciné časopisy, a je mrtev a pohřben týden po vytištění. Ale autorovi to nevadí: píše pro široké nekritické

obecenstvo a jedině, na čem mu záleží, je šek. Jsou různé stupně literatury, a tento je jedním z nejpříjemnějších. Pro pilného pracovníka často znamená žebříček k vyšším cílům. Ovšem je tu nebezpečí, že když zůstane delší dobu na tomto stupni literatury, nedovede pak již napsat nic lepšího. Zapadne do tak nedbalého způsobu vyjadřování, že je zlepšení vyloučeno. Nechci však mluvit jen o tomto laciném způsobu psaní na pokračování. Nejdůvěrněji jsem obeznámen s románem, který vychází v dobrých týdenících, ranících a večernících londýnských deníků. Občas, když není o co se v novinách hádat, se vyskytne stará otázka: Stál by za to román na pokračování? Ovšem staromódní seriál, psaný na objednávku a obsahující všechny umělé prostředky, jaké si bylo lze představit, je odbyt, a je to také dobře: ale tvrdím, že dobře napsaný seriál, když je uveřejňován po rozumně velkých částech, je rozhodně atrakcí pro dnešního průměrného čtenáře. Jeden z nejpokrokovějších listů na světě, Daily Sketch, pečlivě vybírá své romány na pokračování, a vím ze zkušenosti, jak důležitou atrakcí pro list je denní román.

Občas si udělá list přestávku v románech a tiskne pro změnu řadu krátkých povídek. Ale mám zkušenost, že nejsou u průměrného čtenáře tak oblíbené jako román, který zvyšuje zájem ode dne ke dni nebo od týdne k týdnu.

Psaní na pokračování vyžaduje zvláštní duševní vybavení – proto možná tak málo spisovatelů dovede zaujmout současně trh knižní i seriálový. Je-li tak šťasten, že se mu to podaří, je za to někdy uspokojivě odměněn. Na příklad za svůj poslední román dostanu za vydání na pokračování a zálohou na autorisační práva knižního vydání 1000 liber. Román jsem napsal za sedm týdnů.

Před mnoha lety překvapil Arnold Bennett, arbiter literárního vkusu, celý svět slovy: «Nevidím důvodu, proč by sensační román na pokračování neměl být pokládán za legitimní formu literárního umění, a radil bych aspirantům kultury, aby si na něm nevylévali zlost.» Pan Bennett vyjádřil velmi potřebný názor, neboť v době, kdy taktó vyzval veřejné mínění, byl průměrný román na pokračování pokládán za nejnižší formu literatury. To se dnes úplně změnilo. Snad že si vzpomněli, že takoví mistři jako Defoe, Dickens, Stevenson byli rádi, když mohli svá díla tisknout na pokračování (což nebyl «Ostrov pokladů» původně otištěn v půlpennyovém plátku, a první vydání «Pickwicků» na pokračování?), nakladatelé časopisů a novin dnes velmi vítají takové vynikající řemeslníky jako jsou A. E. W. Mason, John Buchan, Sapper a jiní. Pravda je, že román na pokračování v novinách se během posledních let k nepoznání zlepšil. Vzpomeňte si na spisovatele, jejichž jména se tam objevovala asi tak před deseti lety. Kde jsou dnes? Není o nich slyšet. Spisovatelé, jejichž romány vycházejí v novinách jako je Daily Mail, News Chronicle, Daily Express, Daily Sketch a jiných, jsou většími lidmi, kteří získali slávu jako spisovatelé románů. Dnes je pro neznámého spisovatele nesnadné umístit svou práci v nejlepších listech. Ale přijde zase doba, kdy s příchodem nových a větších časopisů najde ctižádostivý a slibný začátečník trh pro své romány. Prodával jsem své seriály dlouho před tím, než jsem prodal své knihy. Jeden trh pomáhá druhému, neboť seriály dělají cenovou popularitu, a když se čtenáři líbí román na pokračování, je ochoten si jej koupit, když vyjde knižně.

Tragedie humoru

Chcete si vydělat jmění? Ta otázka zní směšně, ale myslím to docela vážně. Svět potřebuje nového humoristu, a obrovské bohatství očekává muž (nedůvěřuji ženským humoristům), který splní tento požadavek. V dnešní literární situaci je v naší zemi mnoho podivného, ale nejpodivnější okolností ze všech je to, že jediný spisovatel – P. G. Wodehouse – musí doslova nésti na svých bedrech sám úkol dodávat látku tomu množství lidí, které se chce smát. Skutečně není soutěže pro nového genia, ale přes to není snadné získat vavříny. Musí se překonat jisté obtíže

– z nichž není nejmenší ta, že je humor něco tak individuálního, že najdete nejrůznější neshody v názorech i o tak uznaném mistru, jako je sám Wodehouse.

Pravda je, že uvedení tak zvaného nového humoristy se skoro vždy setká s nezdarem. Ředitel slavného nakladatelství Hodder a Stoughton mi jednou řekl, že ztratil víc peněz na knihách, které měly být humoristické, než na kterékoli jiné literatuře. Obecenstvo se bojí nového způsobu humoru.

Ano, humor je něco zrádného. Před mnoha lety jsem obíhal časopisecký trh s řadou humoristických povídek. Většina nakladatelů mi je poslala zpátky s dotazy na můj duševní stav. Ale nedal jsem se a nakonec jsem našel vydavatele, který se mnou sdílel mou důvěru. Všechno šlo hladce, a pak jsem jednoho měsíce otevřel časopis a shledal jsem, že v poslední povídce byly udělány nějaké změny: věty, které jsem piloval, byly změněny a znetvořeny. Tento nakladatel ve snaze objevit nového humoristu se sám pokládal za humoristu a přepisoval mé povídky. Jeho časopis už zašel. Tragedie humoru!

Peníze

Sestavil jsem si prameny svých příjmů během roku od 5. dubna 1930 do 5. dubna 1931 takto:

	£	s.	d.
Romány na pokračování, kontinentální vydání	105	6	6
Knižní vydání kontinentální	43	18	6
Romány na pokračování v Americe	368	17	0
Knižní vydání v Americe:			
zálohy na novou knihu	561	1	10
procenta z dřívějších knih	67	5	6
Romány na pokračování v Anglii	1758	6	0
Knižní vydání v Anglii:			
zálohy na novou knihu	1110	0	0
procenta z dřívějších knih	820	19	0

Z toho deset procent agentovi, která jsem platil z většíny prací.

Má hlavní vydání vedle agenta byla tato:

Psaní na stroji a sekretářka	255	0	10
Papír a poštovné	40	0	0

Ovšem knihy a noviny znamenají velké vydání v životě pilného spisovatele, a během toho roku jsem za ně vydal skoro 100 liber. Jiná vydání bylo mnoho cest do města z Bournemouthu k rozmlouvám s nakladateli a redaktory.

Tento roční výdělek, ačkoliv uspokojivý, je malý u porovnání s opravdu úspěšnými spisovateli. Na příklad A. A. Milne prý vydělal 30.000 liber za rok, Warwick Deeping patrně také tolik vydělá, ne-li víc, příjem Conana Doyle v době rozkvětu musil být závratný (myslím, že dostával až 900 guineí za krátkou povídku), a dalšími spisovateli s obrovskými příjmy jsou Somerset Maugham, J. B. Priestley, P. G. Wodehouse a Phillips Oppenheim. Jeden americký autor, u nás neznámý, Clarence Budington Kelland, prý vydělává 25.000 liber hlavně romány na pokračování v Saturday Evening Post.

V psaní jsou opravdu peníze – pro několik málo vyvolených. Potřebujete k tomu zdraví, optimismus, neomezenou víru v sebe sama – a schopnost donutit lidi, aby kupovali vaše knihy.

doba a lidé

Petr K.:

„Já jistě nejsem pověřčivý, ale...“

Je údělem lidstva, – a jistě ještě nějaké to tisíciletí bude – že vleče s sebou, tak říkajíc do salonu civilizace, pralesní skořápky, z nichž se vyklubalo. Sem patří známé

lekavé sny a padání (se stromů, na kterých bylo kdysi řádné a trvalé bydliště) a spojené s tím zatínání prstů (do matčina přírodního kožichu), stejné zatínání prstů na rukách i nohách, jaké provozuje kojene nemluvně »držící« se maminky.

Památku na vývoj P. T. lidstva představuje na příklad (viz živočichopis, kapitola Monotrematae, kloakovití, ptakopysk australský atd.) určitá svízel s ovládním svěrače konečnickového a svěrače roury močové. Míníme tím obtížnost či nemožnost, uvolnit buď jen...

Pardon. Máte úplnou pravdu, madame, vážený pane. O tom se o p r a v d u ve společnosti nemluví. Máte úplnou pravdu! Ale jak vysvětlíte, že lidé bez protestu a »shockingu« poslouchají, když někdo ve společnosti vypraví: »Já sice nejsem pověřčivý(á), ale vím o kartáře (chiromantovi, jasnovidci atd.), která uhodla a předpověděla věci, no prostě úžasné...«

Prosíme, aby bylo vzato za prokázané, že pochvalná řeč o profesionálních jasnovidcích a vykladačských karet, a jakákoliv víra v ně a jejich nynější nebo někdejší proctví je atavismem mnohem horším, ba – protože nejde o věci přirozené – přímo potupným. Do dvacátého století a jeho vymožeností nepatří věci, jež byly už brakem pro rozumné lidi věku, kdy blesk ještě byl kuchyňským nářadím, kterým si Zeus vyřizoval domácí různice s Herou.

Tahle filipika nechce a nemůže řešit otázku, zda existují nadpřirozené dary, vlohy a věci vůbec. Autor sám věří, že takovéto zjevy existují. Neboť si nedovede – když byl viděl mnoho mozků, srdcí a žláz na pitevním stole – vysvětliti, jak se toto všechno může složit v lidského ducha, v rozum, schopný obsáhnout pojem tisíciletí, věří v zážrak věrnosti a statečnosti, v krásu žen a v moc lásky. Věří v čest a vítěznou pravdu. Tedy věci svým způsobem nad – přirozené.

Nic z toho nenalézá u profesionálních jasnovidců.

U žádného z nich. Rozdíl je jen vnějšího rázu: mezi podnikatelem, jenž chodí v turbanu, má tištěné prospekty a hnědou pastou natřeného sluhu – a mezi babkou, která si na dveře přilepí cedulku: »Uhodnu fšecho jenom 5 K«.

Zejména v poslední době točí se ve společnosti hovor nápadně často kolem sensací s proctvími – a je mnoho lidí, kteří neprotestují, řídíce se moudrým slovem Eschenbachové: »Dobře vychovaný není ten, kdo při jídle nestrká nůž do úst, ale ten, kdo nevidí, když tak činí jeho soused.«

Máme dojem, že mnoho lidí si přímo vráží nůž do jícnu. Přes vysoký náš názor o lidské svobodě musíme nyní pozvednout svého hlasu a říci, že je to nepřipustné. Dodáváme-li, že je to nepřipustné právě v této době, nebereme drtivé slovo nadarmo. Byli jsme svědky mnoha dobře myšlených, ale neúměrných zapřísahání t touto klatební formulí. Vzpomeňme si jen, jak jednou z prvních reakcí po září bylo volání: zavedme jízdu dopravu! Mnohokrát jsme tu i jindy měli dojem, slyšíce jako argument odkaz na těžké události, že jde o průvodní reakci na děs, asi jako při požáru, kdy člověk, osudem drcený, vynáší z hořícího domu prázdnou klec po kanárkovi, necháváje ohni na pospas věci jednak mnohem hořlavější, jednak důležitější.

Ne. Tentokrát je úpěnlivá prosba »pryč s pověrou« dobou velmi odůvodněná, jako je odůvodněný zvýšený strach ze špinavého kapesníku v blízkosti otevřené rány.

»Přítomnost« měla nedávno serii článků o omamných jedech. Úmyslně či opominutím tam nebyla řeč o souvislosti mezi světovými dějinami a narkotiky. Pravda totiž je, že na místo někdejších bakteriálních epidemií a celostátních výbuchů kriminality nastoupily dva jiné následné zjevy národních nebo státních katastrof: jedním z nich

je epidemické zobecnění narkotik. (Má-li dnes Německo nejméně lidí zničených omamnými jedy, je to důsledek toho, že policie po roku 1918 vystihla nesmírné nebezpečí a zařídila podle toho sebe a – obchodníky s jedy. Vivant sequentes!)

A nebezpečí číslo 2? Jednou se jakýsi horal ptal cestovatele, co je to telegraf. Řekl mu: představ si psa, dlouhého tisíc mil. Zde u tebe má ohon – v hlavním městě hlavu. Když ho zde štípeš do ohonu, zašteká v hlavním městě. – Dobrá, řekl horal, a co je to telegrafie bezdrátová? – To je totéž, řekl cestovatel, jenom bez toho psa.

Praktické použití: účelem omamných jedů je, přenést se po způsobu zběha z nepohodlné přítomnosti do pohodlné říše snů.

Pověra je totéž – jenom bez toho prášku. Je to nestatečný útěk z těžké přítomnosti do vyřhané budoucnosti.

Nebudeme nikoho vyhazovat z národa proto, že byl(a) u kartářky, jasnovidce, chiromanta nebo jiného vrstevníka, jenž vede dál chvalně známou živnost kouzelníka. Nebudeme nikoho kaceřovat, nebudeme si od nikoho ostentativně odsedat, nýbrž si naopak spolu sedneme, posadíme se vedle sebe a budeme si povídat tak dlouho, až si řekneme, oč vlastně jde.

Východím bodem bude asi ujasnění základního problému: většina lidí chválí svou kartářku nebo svého věšce, u kterého včera byl, za to, jak »všecko uhodl«. Pardon, příteli! Tohle nemá s jasnovidectvím co dělat: nešel jste přece k Ježibabě neb Ježidědovi proto, abyste se dověděl, že platíte tajně už pět let alimenty, ačkoliv... a vůbec. To víte sám. Na to nepotřebujete udělat z karet tři hromádky a dvakrát obrátit. – Nebuďte nadšen, že »uhodla« těžkou nemoc, kterou jste před lety přečkal. Bylo by vám samotnému těžko najít mezi svými vrstevníky člověka, jenž nikdy, ani jako dítě těžce nestonal – a kdyby takový člověk v dobré víře přišel ke kartářce, jistě by byl – nevěda o tom – trhl záporně hlavou nebo zvedl obočí ve chvíli, kdy jasnovidka po způsobu své profese začala kulatými slovy obcházet horkou kaši konkrétního údaje. V tom případě by byl následoval pokus, přivést řeč na »jizvu, nebo je to mateřské znaménko?, vidím kousek nově kůže...«. Chladně uvažující člověk si řekne, že mezi lidmi mužského rodu od 40 do 60 je dnes mnoho bývalých vojáků a ítem patrně kdysi raněných, a že 99 procent lidí má mateřské znaménko, a že tudíž riziko není veliké. Člověk kartářce důvěřující přeslechne, že prý byl raněn, nevzpomene si třeba na své mateřské znaménko, ale skloní pokorně hlavu: jasnovidce je ohromný, vidí mi až na dno duše, uhodl, že jsem byl loni operován na hemoroidy. – Trefí-li kartářka při tom náhodou na člověka, jenž prodělal transplantaci kůže, je její kariéra zajištěna. Neboť člověk je tvor uznalý a vděčný a bude hlásat – ne pouhou mlhavou větu o nové kůži, ale už rovnou diagnosu transplantace s dodatkem: »a to af mi nikdo neříká, že to může povídat nazdařbůh – pan profesor mi řekl, že transplantaci je tak málo, že by se spočítaly na prstech ruky...«

Kejkle s uhodnutím věci minulých slouží jako průprava, jako zpracování klienta a k vymýcení skepse, která – chvála bohu – je i v klientu nejdůvěřivějším.

Profesor Roxroy (pamatujete se: taky litoval, že umí jen francouzsky, německy a vlámsky a posílal proroctví proti příložená porta na odpověď zdarma jen za úhradu režie za rozsáhlou korespondenci) čelil nejen minulost, ale i budoucnost. Inzerát je výmluvná věc: při prvních uveřejněních typograficky a potom národohospodářsky: člověku, jenž tak dlouho a tak soustavně inzeroval, jeho obchod patrně vynáší.

»Profesor« Roxroyovi jeho obchod s lidskou inteligencí vynášel. Nevím o něm víc, než že zaměstnával spoustu kancelářských sil, které opisovaly z dotazů adresy na

obálky, do nichž jiné kancelářské síly strkaly hektografovaná proroctví.

Vnitřní provoz takové kanceláře čeká ještě na svého Jaroslava Haška. Kromě toho však také na psychologa, jenž by vysvětlil záhadu: co přivádí lidi k tomu, aby cizímu člověku, snad lumpovi, jistě však kořistníku lidských říší, vyjevovali věci skrývané jinak i před osvědčenými přáteli.

Skutečně nacházíme nevysvětlitelnou a slepou víru v neznámé šarlatány i u lidí velmi rozumných nebo při nejmenším chytrých. Proto jsme také volili výklad a t a v i s m u, pokoušejíce se porozumět.

Pythia

Nejznámější ze starověkých věštíren jsou Delfy, kde formálně věštila Pythia, kněžka přivedená pomocí inhalčních narkotik do exaltace. Po pravdě »prorokovali« knězi, kteří prohlašovali, že jen tlumočí skřeky omámeného děvčete. Ve skutečnosti ovšem vydávali průpovídky předem pečlivě připravené na základě politických, korupčních a jiných situací, se zvláštním zřetelem na to, aby nepřišli o krk v případě, že se nestrefí. Nauka »zadních dvířek« byla v Delfách přivedena k znamenitému rozkvětu. Dnešní předpovědi kartárek a jasnovidců nejsou než odvarem a obměnami proroctví někdejších, zejména dvou klasických.

Prvým je odpověď, kterou dostal z Delf lydský král Kroisos (známý příslovecný boháč Kroesus), když se dal zeptat, má-li se pustit do války se sousedním Perskem. Odpověď byla tak znamenitá, že Kroisos vyváhl do pole, válka dopadla tak, že se u Kroisova jména ocitl přídomek »poslední král lydský«. Byl u Pterie králem perským bit, zajat a málem upálen. Jeho mohutná říše se stala perskou provincií. »Prosím, prosím,« vzkázali z Delf na reklamaci, stěžující si do špatné obsluhy, »my jsme to přesně tak prorokovali: výrok čili orakulum řeklo v bezvadném hexametru: Kroisos Halyn diabas megalen dynamin katalysei. Čili: Překročí-li Kroisos (pohraniční) řeku Halys, zničí velkou říši.«

Druhá neméně vtipná předpověď je dochována ve znění latinském. Týká se také otázky, zda válčit čili nic. Odpověď z Delf:

Ibis – redibis – non – morieris – in – bello.

Pouhou interpunkcí nebo klesnutím hlasu v okolí záporu »non« lze téměř slovy vyjádřit: »Půjdeš, nevrátíš se, zemřeš ve válce,« jako: »Půjdeš, vrátíš se, nezemřeš ve válce.«

»Vyber si co umíš a zejména co chceš« bylo a je prvním paragrafem všeho věštění na světě. A paragraf druhý: »Na má slova vždycky dojde.«

Tyto dva základní zákony profesionálního jasnozření jsou samozřejmé.

Karty, křišťálová koule, kávová usazenina, tak zvané indické růžence a podobné věci slouží dnes za naleziště proroctví, ovšem kromě linií dlaně, zabarvení rohovek a jiných, dočasnějších, kartářsky módních atrakcí.

Nebudeme široce rozvádět, že osud je osud, to znamená, že by musily témuž člověku »padnout« po každé tytéž karty, ačkoliv nás zkušenost učí, že tomu tak není, a tematika dodává, že by se tak pravděpodobně stalo až po vykládání opakovaném dva c e t m i l i a r d k r á t, kterýžto úkon by trval – při osmihodinné pracovní době – okrouhle 20 milionů let.

Kartářky proti tomu uvádějí, že »holt« přijde na to, která je vykládá: ta nejlepší má pravdu, ostatní – jimž vyjde něco jiného – že se mýlí. Protože pak zájemce o svou budoucnost se nemůže objektivně přesvědčit, která kartářka je nejlepší, zůstává, odchází od své Sibylly, na nejistotách o své budoucnosti.

V nejlepším případě tedy zase neví nic, v případě považlivějším myslí, že ví, čili uvěřil: spojil svůj osud ne s Kismetem, ne s velkým duchem lidstva, ale s drobným nebo větším šarlatánem. A nemá výmluvu ani omluvu, že staří Římané a staří Řekové, zakladatelé a tlumočníci naší kultury...

Není tomu tak: za prvé už tehdy brojily hlavy ne nejšpatnější proti pověrám – především však byl základ zcela jiný: prorokovalo se z letu ptáků, z běhu dravců a z vnitřností obětních zvířat. Let okřídlených dravců byl posuzován podle jakéhosi konvenčního šifrového klíče: přiletěl-li posel Jupiterův od východu, znamenalo to bohův souhlas, poslal-li Jupiter svého posla od západu, znamenalo to: upusťte od toho, co připravujete. – Už za trvání klasického Říma zvrhlo se auguraculum v nástroj intrik, a bylo – kdyžtě šizení s věcmi tak očividnými a tak těžko ovladatelnými jako je let divokého ptáka, bylo přece jen nepohodlné – nahrazeno věštěním z nálady kuřat. Zásada byla stejná: kuře symbolisovalo posla bohů, zobání jim nabídnuté oběť: dal-li bůh prostřednictvím svého posla oběť přijmout – bylo to znamení, že se válka vyhraje, že výprava dospěje cíle atd.

Nutno podotknout, že auguraculum a podobné bylo podnikem státním, že augurem se mohla stát jen osoba vážená, bohatá, netrestaná, tělesně i duševně zdravá (což v celé šíři nezakládá znamení připadající na augury dnešní) a že přes to známe krásnou větu, kterou napsal vrstevník augurů. Zní:

»Divím se, že augur, potká-li augura, nepropukne ve smích...«

Nemá to být jen správná hrdost, co zrazuje normálního vzdělaného člověka od návštěvy augura a jemu podobných šejdířů. Proti pokusům s vlastním osudem mluví i zdravá obava před sugestivním vlivem předpovědi nutně pošetilých, ale proto občas neméně nebezpečných. K »předpovídání«
budoucnosti nestačíva lehkovost klientů. Je k ní třeba i chytrosti předpovídajícího, a není nikde »psáno«, abychom mluvili žargonem věšticích, že daru svého rozumu užije k prospěchu klienta. Je obava, že karty nebo křišťál nasadí člověku do kožichu veš, které se snadno nezbaví. Nebezpečí je tím větší, že je stále ještě mnoho lidí, kteří – viz nahoře – se neostýchají velebit svého augura čili ptákovpravce.

Jak vznikají legendy o »úžasných« předpovědích

Tohle může být anekdota, která vyprávěla paní, že vyhrála v lotynce ambo na 7 a 49, neboť se jí zdálo jednu noc o bělouši, to je sedmička, a druhou noc o bělouši (sedmička) a vraníku (šestka). »Jak jste potom přišla na 49?« – No, to je jednoduché: 7 × 6 je 49 a viděj, akorát to vyšlo!

Toť však anekdota není, neboť jde o událost přiznanou »viníkem«. Prababička autora tohoto článku platila v rodině za autoritu ve věcech snů. Když umřela, a když pisatel dospěl, vyložil syn staré dámy z vysloveně a záslužně pedagogických důvodů příběh, jenž založil »slávu«
stařenky. Dobře si to přeříkejme:

Jednoho jitra se mladá paní X. probudí a ještě žije ve zřetelném snu, známe to. Na základě snu si sestaví tři čísla »na Vídeň!« – nebo to bylo »na Prahu?«
Protože sama hned nemůže jít do »kolektury«, zavolá si svého synka, šestiletého kluka, předtíká mu čísla, snad třikrát pro jistotu, nechá si je opakovat, dá kloučkovi celou zlatku (ten sen byl tak náramný a zřetelný!) a chlapec běží. Cestou vidí u nějakých domovních dveří hlouček lidí, zastaví se, proplete se mezi čekajícími a najednou se octne v otevřeném průjezdu dětskou svojí tvář v tvář umrlého v rakvi.

Chlapec se tak lekl, že zapomněl čísla. Vrátil domů

se styděl – tak šel a vsadil tři čísla, jak mu je náhoda na jazyk přinesla. Na štěstí se maminka na cedulku nepodívala hned, nýbrž až nazítří, když přiběhla udýchaná trafikantka zvěstovat výhru na tehdejší časy fantastickou. V příští vteřině byla výherkyně asi už sama přesvědčena, že toto byla čísla, jež dala vsadit. Tak či onak: sláva snu zůstala. Gentlemansky ponechal si syn tajemství výhry pro sebe nějakých čtyřicet let.

O snech v této souvislosti by bylo snad ještě říci, že právě ten zatracený atavismus to je, jenž nutká snad každého člověka zapomínat s opičí rychlostí na sny, jež se »nevyplnily«. Je snad málo lidí na světě, jimž se ještě nikdy v životě nezdály obligátní »tři noci za sebou«
zlověstné sny: o vypadlých zubech, o pohřbech živých známých, o sobě ve smutku – je málo lidí, kterým se jakživ nezastavily hodinky, jimž nikdy nespádl obraz se zdi. Nechť řeknou poctivě sobě a jiným, kolik z těch »znamení«
se vyplnilo.

A nakonec prozradí i pisatel na sebe příhodu vpravdě otfásající, kdy se předpověď jasnovidce splnila hrůzným způsobem:

V říjnu roku 1938 ztroskotalo na cestě Praha – Štrasburg – Paříž v německých Vogésách letadlo OK-BAG: zavadilo v mlze o vrcholek kopce, spadlo a shořelo. Mezi mrtvými byla i sestra slavné filmové herečky (za chvíli uvidíme, proč ji nejmenuji). Nazítří, v den, kdy Landjägeri a hasiči dopravovali s nepřístupného místa neštěstí tělesné pozůstatky do nejbližší márnice, doručila pošta v Praze jedné dámě dopis ženy zatím už mrtvé. »Odpusť, že jsem se nepřišla rozloučit,«
praví se v dopise, »měla jsem mnoho obstarávek. Dnes opouštím Prahu, letím do Paříže, ačkoliv mě jasnovidce zrazoval a řekl výslovně, že nemám příští tři dny nastupovat cestu, a že se mám varovat výšek, které znamenají mou smrt...«

Dopis ovšem koloval – a šel z něho mráz: zde byla takřka protokolárně ověřena pravdivost předpovědi. I podepsaný byl jat hrůzou, ne z vyplnění předpovědi, ale z představy, co takhle historie natropí za škody. Na faktech nebylo lze nic měnit: na jedné straně autentické prohlášení mrtvé, na druhé straně nesporná smrt zaviněná jednak cestou, jednak výškou.

Rozluštění však přišlo: blízká příbuzná mrtvé se přiznala, že chtěli milého hosta přimět k prodloužení návštěvy. Nakonec se příbuzní a známí mezi sebou vsadili, kdo dokáže odložení cesty. Jeden, jenž znal zálibu děvčete v jasnozření, vyžádal si obvyklá data narození, »šel«
k jasnovidci nebo ke kartářce, a vrátil se z předpovědí přistřiženou proti cestě letadlem.

Toto je pravda o »předpovědi«
kolem zkázy letadla OK-BAG. Přál bych si, aby se toto vysvětlení šířilo aspoň polovinou rychlostí, s jakou se rozšířila zvěst o vyplněném proroctví.

Řekli jsme, že si sedneme a povíme si o proroctvích a kouzelnících. Snažili jsme se, splnit slib. Nevíme, kdo si však odsedl od nás, kdo nechtěl slyšet do konce... Je to škoda pro nás i pro něho. Protože nakonec jsme chtěli říci a říkáme: Víme velmi dobře, co žene tolik lidí k pátrání po budoucnosti. Na jejich straně jsou skoro všechny, ne-li všechny polehčující okolnosti, a mnohé jim bude odpuštěno, neboť mnoho milují. Tímto argumentem hájí se i pisatel: slova misty tvrdá diktovala obava, aby lásky lidí nebylo zneužito, aby si na plameni lásky neohřívaly kartářky svou kulmovačku a inserující jasnovidci svou výživnou dršťkovou polévku.

Nezaměňujme víru v budoucnost s pověrou. Je to hrozný rozdíl. Věříme, ale nebudme pověřčiví. Neboť máme důvody k víře – a máme jen důvody proti pověře. Jest psáno v Písmě, Genesis, hlava XXII., verš 18.: »Nebudeš živiti čaroděje ve své zemi.«

dopisy

Odpovědi Hlinkovému gardistovi

V Praze dne 29. dubna 1939

Milý slovenský příteli!

Ve svém dopise pravíte, že Češi měli možnost získat jednotlivě národnosti ku spoluvládě; nedovedli toho. Nuže, již jste zapomněli, že Slovinci byli vždy zastoupeni ve vládě republiky a dokonce v posledních letech byl ministerským předsedou Slovák? Nebylo to jen náhodou, nebo, jak Vy narážíte, protekcí, že většina státních zaměstnanců a vedoucích osob v oboru soukromého podnikání, hlavně na počátku republiky, byla Čechy. Kdo z Čechů chtěl jít na Slovensko, nepotřeboval protekcí, naopak velké většině Čechů se na Slovensko nechtělo. Nemůžete si přece zakrývat, že Češi měli větší počet inteligence. To je historický fakt. A kdo to byl, kdo pomohl k svobodě a jejimu upevnění? Sám přiznáváte, že to byli Češi. Věřte, že to nebyla lehká a laciná práce, ale dělali jsme ji rádi.

Slovinci byli zaměstnáváni všude, v každém oboru, ovšem, odpusťte, že to připomínám, s c h o p n í Slovinci. A jsou u nás mnozí zaměstnání dosud. Jsme se svými vědomostmi poněkud dále, než abychom je bezhlavě vyhazovali z práce, jak jste to dělali Vy Čechům. Máme na to příliš chladné hlavy a dobré srdce.

Píšete: »Čeští intelektuální na Slovensku nepočínali si čo státotvorný element, ba opačne. Trefne sa hovorilo o nich, že rozbili Rakúsko a rozbijú aj vlastný štát; mali v tom zkušenosť.«

Chci být objektivní. Je jisté, že mnozí jedinci se nechovali právě podle bon-tonu, že Vás snad jejich chování a počínání uráželo nebo pobuřovalo. To jsou však jen detaily. Budete se však musít naučit dívat se na mnohé věci jako na celek. Měli jsme někdy až příliš mnoho dobré vůle, která byla vykládána jako slabost.

Špatná výchova obyvatelstva? Nevím dobře, co tím myslíte. Snad moderní propagandu? Věřte, že se pro člověka vždy vyplácí, udělá-li si o všem svůj vlastní úsudek podle důkazů, bez poslušání záměrné propagandy. A konečně, měli byste o jeden důvod více, proč nenávidět Čechy.

Rozešli jsme se. Utržili jsme od Vás mnohé rány, které se dosud nezahojily. Jsme však mnohem velkorysejší, než abychom Vám nepřáli vše nejlepší.

Sám pro sebe nevzdávám se přesvědčení, že budete během doby nuceni pochopit, proč Češi dělali některé věci, které se Vám zdály špatné a nespravedlivé a které nám ještě dosud vyčítáte.

Jaroslav Kolář

Milý gardisto!

Vzhledem k tomu, že jsem dlél delší čas na Slovensku, považuji za svojí povinnost Vám odpovědět. Váš dopis obsahuje nepravdu, propletenou bohužel nenávisť.

Byli jsme tak budoucím činitelem státu jako Vy Slovinci. Po celou dobu trvání čs. státu všude měli jste poměrně zastoupení. Dokonce příslušník »utlačovaného slovenského národa« byl ministerským předsedou a i jiné důležité vládní resorty byly často obsazeny Slovákem. A co diplomatická služba; spočítejte si. Uplatnit jste se mohli v celé oblasti čs. státu; od Chebu do Jasiny. Nikdo však za to nemůže, že slovenská inteligence odmítala vstupovat do veřejných služeb a raději volila soukromé povolání. Právě tak málo byla slovenským dorostem vyhledávána vojenská akademie. Ani výzvy ve slovenských časopisech nepomohly.

O té nevráživosti české vůči Vám, sdělím s Vámi jeden případ: V Plzni jest hodně Slováků a dosti těch dráteníčků. Z těch si jeden český velkoobchodník se železem oblíbil dva hochy. Dal jim vzdělání, vyučil ve svém závodě a pak jim pomohl založit podobný obchod. A dnes — dopište na firmu Mácha a Turek, velkoobchod s železem a továrna na stroje v Plzni; aktiva firmy výše 3 mil. K.

Podle dr. V. Šrobára, nejen ten dobrý, poctivý slovenský lid, ale ani slovenská inteligence nebyla na převrat připravena. Celkem nic divného; v maďarském úředním seznamu z 10. X. 1918 bylo uvedeno 526 slovenských jmen; t. j. že z 20.000 Slováků bylo as 5 uvědomělých. Z tohoto seznamu byla zvlášť vyjmuta jména 101 Slováků a označena »vlasti nebezpečných«. V seznamu byla jména již také mrtvých Slováků.

Jelikož dr. V. Šrobár neměl možnost za postupujícím českým vojskem obsadit úřady Slovinci, byl nucen požádat v zájmu Slovenska o vyslání Čechů, neb ani na obsazení vysokých státních úřadů neměl dost Slováků. Tak se rodila slovenská svoboda!

Doporučuji Vám pozorně přečíst dr. Vavro Šrobára: »Osvobozené Slovensko« a budete-li jen trochu objektivní, tak musíte uznat, co jsme pro Slovensko za Vaší spolupráce vykonali.

Škoda, že jste nevysvětlil, jak se měli Češi na Slovensku chovat »státotvorně«; vím, že děti českých rodičů se úplně poslovenštily - za jejich souhlasu.

Co míníte špatnou výchovou obyvatelstva. Že byl vydán kořalečný zákon, zavedeny různé sociální, zdravotní a kulturní instituce. Jaká byla úmrtnost za maďarského režimu a jak klesala »po vpádu« Vámi nenáviděných Čechů. Patrně máte na mysli Sokola a nechcete jmenovat; ten jest uznáván v celém světě a výjimku děláte Vy s Maďary.

Váše i naše osvobození vzniklo současně. Že hned s počátku Vám nebylo krivděno, jest vidno z toho, že jste měli v revolučním Národním Shromáždění 54 zástupce.

Dívím se, že ještě teď vzpomínáte pittsburské dohody. Vždyť ani tak rozsáhlá autonomie, kterou jste obdrželi a která Vám dávala mnohem více než pittsburská dohoda, Vám nestačila.

Prohlášení slovenské samostatnosti bylo v Čechách i na Moravě přijato klidně, neb vývoj událostí u Vás to přímo předpovídal. Rozhodnutí jste si učinili pravoplatně. Nenávisť k vůli tomu k Vám nemáme. Přejeme Vám, abyste dosáhli co nejdříve to, o co jste nás »20 let prosili«.

Hraniční sloupy nemusí být překážkou k opětovnému navázání bratrských styků. Budoucnost rozhodne, kdo z nás byl větším rušitelem čsl. pospolitosti, a vzpomeňme si na heslo »Pravda vítězí!«

Václav Holub

Na dvě adresy

Vážený pane redaktore!

Promiňte, že Vás okrádám o čas, ale chci Vám něco říci k Vaším článkům Naše ústava a Hrdinové naší doby, které jste uveřejnil v Přítomnosti a v Lidových Novinách.

V prvním článku jsem si povšiml dvou bodů. Říkáte tam: »musíme se shýbnout a začít znovu« a »pravé vlastenectví není dnes ve zpívání...«

Přišel jsem v minulých dnech mezi členy jedné bývalé politické mládeže v Praze, o které se říkalo zejména v posledních letech, že jest mládeží nejlepší a neaktivnější. Šel jsem tam jako jeden z nich se zvědavostí člověka, který mezi nimi již delší dobu nebyl. Abych řekl pravdu, chtěl jsem vidět a slyšet, co dělají. Chtěl jsem vidět a slyšet, jak oni se shýbli a začali znovu. Ale bohužel odcházel jsem zklamán. Viděl jsem a slyšel jsem tam jen a jen z p í v á n í. A když jsem později četl Vaše slova, tázal jsem se v duchu a s obavami, zda jest takovouto všechna naše mládež. Myslím totiž, že ta slova o shýbnutí se a začnutí znova platí v prvé řadě o mladých lidech. Ti přece mají ukázat co nejvíce smyslu pro reální možnosti. Ti přece mají nastoupiti na místa těch mnohých »hrdinů naší doby« a ukázat jim, že život tohoto národa ještě daleko není prohrán a skončen, protože zde jest schopná a nezlomná mladá generace, která jest si vědoma svých úkolů.

Teď se asi v duchu tážete, proč Vám to píši. Nuže proto, že myslím, že by bylo dobře to mladým nějakým způsobem říci. Bylo by dobře jim říci, že jest přece nutno něco dělat. Říci jim, že v dějinách národa nejsou situace, při kterých by měli mladí oprávněni složit ruce v klín, že každá situace jim dává možnost nějaké konstruktivní práce. Dnes není možno dělat politickou práci jako dříve. Nuže, pak jest tu na příklad možnost práce kulturní a sociální. K těm však jest nejvíce třeba chuti a nadšení. Nadšení i chuť v nich byly; snad je poslední události neodvály. Jestli ano, pak jest povinností každého, kdo má trochu moci a vlivu, obojí v nich opětně vzbudit. Jest to i Vaší povinností. Věřím, že jí splníte.

Člověk až žasne, když pozoruje, jak mnozí z »hrdinů«, kteří byli známi, že třeba již před válkou dovedli zcela neohroženě a opravdu statečně stát v čele všeho toho dění, které nám nakonec dohromady vyneslo samostatnost, dnes dovedou zase naopak činiti vše pro to, aby ze svého zachránili, co se dá. A jsou mezi nimi i lidé, kteří se nebáli tehdy ani kriminálu, když byli přesvědčeni o své pravdě. Nevím, ale mám dojem, že se to dá vysvětlit jediné snad tímto: tehda byli mladí, většinou chudí, neměli naprosto nic, co by mohli ztratit. Dnes jsou staří, zaopatření a bojí se ztráty všeho toho hmotného, co jim dalo minulých 20 let. Zmizeli teď prostě z našeho veřejného života. Není jich. Mluvili mnoho — a teď najednou zmlkli úplně. Hmotně jsou na tom tak, že se většině z nich o tom před válkou ani nesnilo. A proto snad dnes čini vše možné, aby byli v klidu. Neznám jiného vysvětlení. Je-li pravdivé, pak by jim také mělo být něco řečeno. Mělo by jim být řečeno, že všechny budoucí pokusy o to získat opětně případně některé vůdčí postavení jsou předem ztraceny. Lid v těchto dobách se zvýšenou pozorností sleduje jejich počínání a nezapomene je. Mnohými již i opovrhuje.

Řekněte to, pane redaktore, i těmto. Jest to potřebí. Snad to zachrání mnohé jiné. A to snad stojí za to; či ne?

S úctou Vám oddaný

J. Š.

Svět knih

Roč. 9. Číslo

KULTURNÍ ZPRAVODAJ 19

Viktor Dyk:

PAPRSEK SLUNCE

I.

*Paprsek slunce hrál si se mnou shora,
řádký to host.
Pod kaštany jdu šopeckého dvora
v minulost.*

*Kdo v minulost jde,
není nikdy chudý.
Vše možno snít.
Pod kaštany jsou velké,
prázdné sudy,
v něž les se skrýt.*

*Zřím čilko dětské, jarem nadechnuté
jak luční květ.
A kamarády pozapomenuté
po třicet let.*

II.

*Paprsek slunce hrá si shora se mnou,
řádký to host.
A vede celou příliš dlouhou temnou
v budoucnost.*

*Kdo v budoucnost jde, není nikdy chudý.
Má vždy svou část.
Včerejší omyly a dneška marné bludy
nemohou zmašť.*

*A neustve ho nikdy pochyb smečka,
nezbaví sil.
A zahyne-li, ví, že padlé přečká
veliký cíl.*

Z knihy
Okno — Poslední rok

Poesie a tragika

Před lety si stěžoval kritik, že česká literatura zná jen střední polohy, že v ní není bésů. Může být uklidněn, bude v ní bésů tolik, že je bude třeba pokrotit. Právě před třiceti lety snil F. X. Šalda, v doslovu k »Moderní literatuře české, že nová poesie česká stvoří novou tragiku. Nyní se zdá, že tomu bude obráceně: nová poesie nestvoří novou tragiku, ale nová tragika novou poesii. A tato literatura bude, jak odhadoval, »nutně pesimistická potud, pokud každý hlubší pohled do života a osudu lidského jest nutně pesimistický«. A tato tragika bude hovořit, jak předpokládal: miluji život, miluji jeho bolestné plameny, protože svítí a hoří a okouzluje, miluji je přes to, že mne sežehnou. Všem na vzdory a přece bude milovatí tato nová poesie život, všemu na vzdory a přece bude zpívatí jeho slávu a chválu.

B. Mathesius
(v Kritickém měsíčníku)

Charles Morgan:

OBRANA ROMÁNU

Když píšete tak, že čtenář cítí, že je v místnosti, kterou popisujete, když slyší slova, jež jsem napsal na papír, vytvořil jsem jenom dokonalou iluzi. Ale když se mi podaří při vyprávění milostného příběhu uvolnit čtenářovu obraznost tak, že po přečtení mé knihy uniká do smyslu látky intenzivněji než předtím, když se mi na chvíli podaří způsobit, že jeho duch se odpoutá od mých stránek a žije na takové rovině skutečnosti, kterou do té doby znal jenom nejasně, to potom jsem veliký umělec.

Čili: román nerozptyluje, ani nepoučuje, ani nevzdělává, ačkoli by to všechno mohl dělat, nýbrž oživuje ve čtenáři vnímání skutečnosti tím, že ho intuitivně seznamuje s přirozeností věcí.

Krása je podle mého názoru absolutní a universální. Umění nevytváří krásu, umění krásu jenom odhaluje tím, že tvoří sochy, romány, obrazy, které jako závoj pozdvihují temnoty před sklem, kterým člověk vidí.

NOVÉ KNIHY

K. M. ČAPEK-CHOD: OSMERO NOVEL

Osmero novel, sbírka drobnějších i rozlehlejších novelistických prací K. M. Čapka-Choda, které vznikly v třicetiletí 1900 až 1903, svědčí dnes stejně jako svědčila před lety o tom, že vyšla z dílny osobitého a nevšedního umělce. Jsou to novely a romanetta, vábící čtenáře intenzivní dobrodružností svého děje, romaneskností motivů i bizarností zalidnění a prozrazující od prvé chvíle svého autora jako robustního, jadrného vypravěče nevšedních, až groteskních osudů, j. k. zvidavého psychologa a nemilosrdného analytika temných vášní a zvrácených lidských citů, prostě jako umělce vybaveného dravou a odvážnou obrazností a vyspělým smyslem pro duševně-komunální experiment. Intelektuální fantastika těchto porabesovských romanett, hýčících bizarností námětů, pitoreskností zalidnění, bohatstvím episod, dějem plným nečekaných překvape-

ní a zvrátů, znásobená jedinečnou vlohou pozorovatelskou a opřená o všestranné poznání života lidí nejrozdílnějších kast i charakterů, lidí, s nimiž si osud zahrál svou krutou hru, aby svými nepředvídanými úskoky a rozmary zkomplikoval jejich život a dal mu vyústiti do grotesky a tragikomedie, vábí vás k těmto pracím mocí vsutku neodolatelnou. Znova a lépe, Snívá Kateřina, Konteska Fina, Mates Holejš a Mendelssohnův koncert jsou právě zvláště vynikající a pro Čapka-Choda příznačné. Udivuje nás na nich nejen Čapkovy virtuální drobnokresba, jazykové svěžest a analytická vlna, nýbrž i jeho úžasná znalost světa řemesel a živností i jejich praktik a světa učeneckého a uměleckého. Klasickým dokladem takové nevšední znalosti je slavný Mendelssohnův koncert, výsostný to umělecký výraz Čapkovy lásky k hudbě a jedna z nejskvělejších slovenských parafází hudebních dojmů, jež v české literatuře po prvé vyslovila slovem moc a kouzlo hudby. Cena brož. svazku je 34 K.

FEUILLETON

Elmer Rice:

POHŘEB MURIELY ANDERSONOVÉ

Ukázka z románu New York vládně, v kterém vynikající americký dramatik zachytil strhující obraz života největší americké metropole, zrcadlící se v tisící dobrodružství a neopozoruhodnějších lidských osudch. Román začal právě vycházet v sešitech.

Zvonení telefonu probudilo Terry z hlubokého spánku. S očima ještě uzavřenými usedla na posteli a sáhla po sluchátku.

»Haló!« řekla ospalým hlasem. »Zde je Mack.« ozvalo se z telefonu.

»Pro pána krále.« zvolala. »Vychází slunce nad Pacifikem, či co to má znamenat?«

»Jsem v Novém Yorku.«

Okamžitě se vzpamatovala a úplně probudila. Jeho napjatý, odměřený hlas jí znepokojil. »Stalo se něco nemilého?«

Nastal okamžik ticha, než Mack odpověděl. Pak řekl hlasem sotva slyšitelným: »Mohu k tobě přijít?«

»Ale ovšem. Popřej mi jen deset minut, abych se oblékla.«

Vyskočila z postele, pohlédla na hodinky a byla překvapena, že je již skoro poledne. Vytáhla roletu a rychle se umyla a oblékla. Sotva byla oblečena, ozval se zvonek. Mack měl oči podlité krví a v obličej byl ustaraný a popelavý. Vypadal o dobrých deset let starší, než když ho viděla posledně.

»To je ale překvapení!« zvolala, snažíc se zakrýtí své rozčilení.

»Haló,« pozdravil jí unaveně. Zběžně jí políbil a šel za ní do pokojíku, který kdysi obývala Hanna van Nordenová a z něhož si Terry udělala jakýsi salonek. Hodil klobouk na pohovku a kleš do lenošky. Terry se ustrašeně

zadívala na jeho ztrhaný obličej. Nemohla déle snášeti to mlčení a zeptala se: »Co se to děje, Macku?«

»Myslil jsem, že jsi o tom již četla.«

»Ne, nečetla jsem vůbec nic. Co je?«

Sevřel rty a pak řekl tiše: »Muriel byla zabita nákladním autem, předevěrem večer.«

»Ó můj Bože! vykřikla Terry. »Ó můj Bože!« Slzy jí vyhrkly a rukou si zakryla ústa.

»Pohřeb je ve dvě hodiny.« řekl Mack skleslým hlasem.

»Oh, to není pravda! Nemohu tomu věřit!«

»Ano, je to pravda.« řekl. »Dej mi něco pít, buď tak hodná.«

Odběhla do kuchyně a přinesla mu brandy. Zapálil si cigaretu, usklil líkéro a pak jí vyprávěl, aniž by při tom na ni pohlédl, co se stalo.

Muriel odešla z pracovny Elleryho Olivera a když chtěla přejít přes Třetí Avenue, vběhla do

cesty přijíždějícímu nákladnímu automobilu. Řidič neměl již čas zabrzdit a Muriel byla nárazem odhozena stranou a vržena proti železnému pilíři zvýšené dráhy. V nemocnici shledali, že má rozbitou lebeční kost a vedle toho utrpěla vážná vnitřní zranění. Narýchlo jí operovali, ačkoli lékaři neměli téměř naděje na záchranu. Umřela k ránu, nenabyvši již vědomí. Její totožnost byla zjištěna pouze podle členské legitimace sdružení Volné Tribuny při kostele Elleryho Olivera, kterou našli v její kabele. Policie zatelefonovala v noci Ellerymu, jenž se rychle oblékl a spěchal do nemocnice, kde zjistil totožnost zohavené mrtvoly.

Od Klubu filmových herců dostal adresu Mackovu, Jemuž ihned zatelefonoval do Beverly Hills v Kalifornii. Mack ho požádal, aby vykonal nutné přípravy k pohřbu a prvním letadlem odletěl do Nového Yorku. Řidič nákladního auta byl zatčen, ale všichni svědkové nešťastí mu dosvědčili, že

ORGANISACE ŠKOLSTVÍ A CÍL VÝCHOVY V NĚMECKU. Výchovný systém, jak jej devatenácté a začátek dvacátého století vybudovaly, stává se důležitou součástí kulturního bytí každého národa a má podstatný vliv na vytváření jeho duchovních, politických a hospodářských hodnot. Je pochopitelné, že národní socialismus po přebrání politické moci v Německu si zajistil rozhodující vliv na výchovu a všechny její složky přizpůsobil svým cílům a své ideologii. Vydáváme studii, jejíž autor doc. dr. Tomáš Krejčí na základě nejnovějších nařízení ukazuje, jak výchova v Německu byla postavena na podklad tota-

litní a je prostoupena politickými principy, především výchovou k vědomí národního sourozenství a tak zvaným principem vůdcovským. Výchovný systém je autorem systematicky rozřazen v příbuzné skupiny, a to: 1. školství obecné, střední a vyšší, 2. školství odborné, 3. školství sociálně politické a 4. školství vysoké a odborné politické. Podrobně se probírají pedagogicko-politické zásady jednotlivých typů a hodnotí se jejich význam v rámci celkového výchovného systému. Vyšla v nakladatelství »Orbis« (Praha XII.) a je brož. za K 8.— Studie je zvláštním otiskem z připravované knihy »Dnešní Německo«.

je bez viny, a proto byl zase propuštěn na svobodu.

Když Mack skončil své vypravování, oba chvíli mlčeli. Terry nedovedla naléztí jediné slovo, které by v této situaci neznělo banálně. Po chvíli teprve přistoupila k němu a vzala ho za ruku. »Mohu jít s tebou na pohřeb?« zeptala se plaše.

»Chceš-li jít, pojď,« řekl netěsně. »Ale proč bys měla prožít se mnou všechny ty bolestné chvíle? To ti nepomůže.«

»Chci jít. Nemáš-li nic proti tomu.«

»Ne. Pojď se mnou, chceš-li,« řekl, a stiskl jí ruku.

Vyklouzla z pokoje, majíc pocit, že by ho měla nechat chvíli o samotě. Trvalo jí to dlouho, než se převlékla do černého a zahladila stopy slz. Když se vrátila, seděl Mack v lenošce v téže pozici, jako když ho opustila, schoulený do lenošky, s očima upřenými do prázdna. Mlčky povstal, potom sešli dolů a vsedli do autodrožky.

Krátko před druhou hodinou dojele ke hřbitovní kapli. Mezi přítomnými, jichž bylo čtyřicet až padesát, nezahledla Terry jediné známé tváře. Byli to skoro vesměs členové Elleryho kongregace a Murieliny kolegyně ze školy. Nějaký muž v černých šatech a s černou kravatou přistoupil k Mackovi s otázkou, zda by si přál ještě jednou se podívat na zesnulou, než bude rakev zavřena. Mack šel za ním jako stroj. Terry se lekala této zkoušky, ale nezbylo jí nic jiného než jít s Mackem. Stanula s ním před černou rakví, pokrytou květinami. Oči mrtvé dívky byly zavřeny a její rysy vyzářovaly klid, ale Terry s hrůzou si všimla, že umění balsamovačů marně se pokusilo zakrýtí úplné stopy krvavých ran v bledém, něžném obličej.

Přesně ve dvě hodiny zahrál varhaník píseň »Veď nás, světlo laskavé.« Potom přistoupil ke kateřalku Ellery Oliver. Mack ho totiž požádal, aby provedl nad zesnulou krátké, ne církevní obřady. Nikdy nestál Ellery před těžším úkolem. Mučil se vzpomínkou na okolnosti, za jakých ho Muriel posledně spatřila pět minut před osudným neštěstím. Věděl, že šla vsříci smrti s horkým zklamáním v srdci, rozčarovaná svým vůdcem a učitelem, jemuž tak nezářně a oddané sloužila.

Přítomnost Patricie Ankusové, jež zaujala místo v pozadí kaple, mu nikterak úkol neusnadňovala. Její otec mu ráno vzkázal, že jí není dobře a že nějaký čas nebude moci chodit do kanceláře. Přemohla se však a přišla vzdát poslední poctu mrtvé přítelkyni.

S velikou námahou začal Ellery svůj smuteční proslav o charakteru a životě Muriel Andersonové. Mluvil o ní jako přítel, ne jako kněz. Vroucími slovy oslavil její dobrotu a úspěchtilou něhu, její jemné, čisté ženské pochopení pro vše, její ideální smýšlení. Šetrně a nenápadně se dotkl její tělesné vady, jež jako stín se kladla na její život a otlupovala jí o štěstí, jehož by si jistě zaslouhovala. Dnes vešla do klidu jiného světa, ale bude žít povždy ve vzpomínkách všech, kdo jí znal. Na konec Ellery přečetl 23. žalm.

Zatím co z varhan zněl nápěv »Eine feste Burg ist unser Gott, mizela rakev za bronzovou branou, do síně, kde měla být zpo-

plněna. Kapli se ozvalo hlasité štkání a vlykání. Terry si zakrývala obličej oběma rukama, ale Mack tu stál bez jediného slzy a bez hnutí. Nějakou chvíli se nikdo ani nehnu. Pak se začali truchlící rozcházet. Několik známých přistoupilo k Mackovi a ti chými slovy mu vyjadřovali soustrast. Ellery mu vrše tiskl ruku a Mack mu děkoval.

»Chtěl bys jít se mnou ke mně, uvařila bych trochu horké kávy?« zeptala se Terry, když vyšli z kaple. »Nebo chceš zůstat raději sám?«

»Ne, rád bych byl s tebou, dovolíš-li.«

V autu seděl mlčky a držel jí za ruku. Vystoupili po schodech nahoru do Terryina salonku. »Polož se na pohovku a odpočni si trochu,« řekla Terry. — »Pájdou vařit kávu.«

»Dobrá, děkuji.«

Ale když se vrátila s kávou, seděl tu zrovna tak, jako předtím. »Díky,« řekl, bera od ní šálek kávy a upijeje. Pak z něčeho nic postavil šálek na stůlek a obrátil se k ní. »Terry, já jsem jí zabil.«

»Ne, nemluv tak, miláčku!« vykřikla Terry. »To nesmíš říkat. To není pravda.«

»Je to pravda,« řekl. »Zabil jsem ji tím svým prokletým sobectvím a svou nečitelností. Mohl jsem jí připravit šťastný život, kdybych byl chtěl — kdybych nebyl takový hnusný, egoistický padouch.«

»Mlé, Macku, prosím tě, nemluv tak. Člověk nemůže nikdy nic udělat pro jiného. Každý musí žít svůj vlastní život. To ty přece víš.«

Neposlouchal, co mu říkala, a dále zasypával sebe sama výtčkami. Posléze povstal a ohlížel se po svém klobouku. »Myslím, že musím už jít.«

»Kam pájdeš?« zeptala se Terry starostlivě.

»Nevím. Co na tom také záleží?«

»Neříkej to, Macku. Připadám si, že se mnou mluvíš jako se šatnářkou nebo s něčím takovým. Můj bože, jsme spolu přátelé nebo nejsme? Vždyť ty víš docela dobře, že nechci, abys odešel. Nechceš-li ovšem doopravdy odejít.«

»Nevím. Nevím sám, co chci dělat. Taky na tom moc nezáleží.«

»Tady si sedni a hled si odpočinouti. Kde vlastně bydlíš?«

»Vzal jsem si pokoj v hotelu Biltmore, když jsem dnes ráno přiletěl.«

Terry ho vzala za ruku. »Poslyš, Macku, proč se nenastěhuješ sem? Tento byt je beztoho příliš velký pro jednoho. ať se na to díváš jak chceš.«

Zavrtěl hlavou. »Ne.«

»Proč ne?«

»Nestojím o žádný soucit,« odpovídal. »K čertu s tím!«

Dala se do pláče. »To není soucit, ty bláznku. To je pouze láska a nic jiného.«

Popadl i za ramena a podíval se jí do očí. »Bože,« řekl pak, »ty to říkáš tak, jako bys to myslila doopravdy.«

»Taky že to myslím doopravdy,« zavzlykala. »Doopravdy, doopravdy, doopravdy.«

Ustoupil o dva kroky od ní a usedl. Terry přistoupila blíž a usedla mu na klín.

»Ach, Macku, miláčku!« zašeptala, přitisknuvši jeho hlavu k svým prsům. A jemu stékaly slzy po tvářích.

PRŮKOPNÍCI ZDRAVÍ. Po slavných knihách Paul de Kruifa vydává Orbis (Praha XII.) knihu dr. V. Müllera, Průkopníci zdraví, která je jasným pohledem do životů těch, kteří vedeni genem objevitelským, vytrvale a obětavě bojovali o spásu a vykoupení lidstva od utrpení nemoci a nález. Spisovatel- lékař zasvěcuje čtenáře do mučednického života slavných mužů, kterým vděčíme za to, že dovedeme dnes zdolat vztěklinu, horečku omladic a mnoho jiných nakažlivých chorob. S neobčejným pochopením a s oddaností líčí autor bidu, utrpení, neuznání, což bylo údělem všech, kteří pocítovali a neústupnou houževnatostí prosazovali své objevy na poli lékařské vědy. Kniha »Průkopníci zdraví« podává životopisy Jennera, Harveje, Pasteura, Friessnitze, Semmelweisse, Kocha, Mečnickova a J. Poutavým způsobem uvádí čtenáře do prostředí, z něhož pocházeli, v němž pracovali, trpěli a zvíťazili obětaví zápasníci o lidské zdraví. Autor poukazuje na náhodné okolnosti, které vnukly mnohým z těchto bojovníků myšlenku, jež pak vrostla v genální objev. Z obsahu: »Prach jsi a v prach se obrátíš« — Masticíkář — Zázračný motor — První bezbolestná operace — Klepačičí blá-

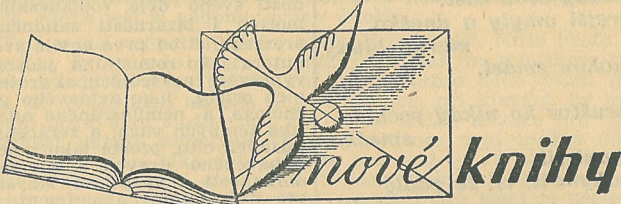
zen — Rajský plyn — Maršál vědy — Otec chirurgie — Uzdravení dětí derviš a j. Kniha je brož. za K 18.— váz. K 28.—

NĚMECKY OD A DO Z. V rámci budování jazykových edicí zahájilo nakladatelství Orbis po desítkách kursů »Brána jazyků« novou sbírku velkých učebnic, již nazvalo Velká brána jazyků. Prvním svazkem je práce R. H. Knopse, Německy od A do Z. Základní myšlenka učebnice: Postup obdobný tomu, jímž se člověk zmožňuje jazyka mateřského; aby si každý osvojil s počátku mluvu hovorovou, jakožto východisko dalšího pronikání do ostatních oblastí jazyka. Výběr látky je zaměřen na praktickou konverzaci. Jako II. sv. vyšla kniha dr. Vl. Smoláka, Francouzsky od A do Z. Dobře upravené a vázané svazky obsahující 50 lekcí jsou: Německy za K 60.—, Francouzsky za K 56.—. V rychlých jazykových kursech vyšly učebnice: srbsko-charvátská — ruská — bulharská — francouzská — maďarská — italská — anglická — rumunská — španělská — německá. Vázané svazky jsou po K 20.—, mimo španělštinu, která je za 28.—. Zpracovávají látku velkých učebnic a slovníků. Kolem 10.000 slov.

VAŠ VKUS I NÁROKY USPOKOJÍ

OBUV PRO VYŠŠÍ NÁROKY
FERRY GRAUMANN
PRAHA I., PŘÍKOPY 35, schodiště A. Tel. 315-28.

Používejte aktivního uhlí
OSTACOL!
Vyrábí Spolek pro chemickou a hutní výrobu, Praha

- BUDNÍK Josef dr., Zásada smluvní věrnosti v mezinárodním právu. Příspěvek k otázce důvodu platnosti mezinárodního práva. — brož. K 20.—
- 24,5x16 cm, 132 stran,
- WIRTH František, Návod ku provádění odhadů nemovitostí se zvláštním zřetelem k odhadům v řízení exekučním. 20,5x12,5 cm, 178 stran, brož. K 30.—
- The Population Problem. The Experts and the Public. T. H. MARSCHALL, A. M. CARR-SAUNDERS, H. D. HENDERSON, R. R. KUCZYNSKI, Arnold PLANT. 19x12 cm, 176 stran, váz. K 40.—
- RADÓ Alexander, The Atlas of To-day and Tomorrow. 21x26 cm, 209 map, 93 stran textu, váz. K 84.—
- De La RONCIERE Ch., Histoire de la Découverte de la Terre. Explorateurs et Conquerants. 32x24 cm, 304 str., 586 rytin a map a 8 barevných tabulí mimo text, váz. K 210.—
- TIBERGEN J., Une Methode et son Application au Mouvement des Investissements. 24x16 cm, 178 stran, brož. K 26.25
- HUIZINGA J., Herbst des Mittelalters. 23x15 cm, 556 stran, váz. K 120.—
- RATHEISER L., Rundfunkröhren. Eigenschaften und Anwendung. III. Auflage. 25x18 cm, 275 stran, brož. K 40.—

F. Topič, knihkupectví, Praha I., Národní tř. 11